

CANCEL.
MARTIS B.
1718.

6081

IX A. G. 120.

52

~~175. 17~~

~~XXVIII. 9. a~~

[Faint handwritten signature]

[Faint handwritten mark]

B. C. D. V 36
DISSERTATIO IURIDICA INAUGURALIS
DE

NATURA
SPONSALIORVM
ET DIVISIONE,

Quam
RECTORE MAGNIFICENTISSIMO,
SERENISSIMO PRINCIPE AC DOMINO,
DN. PHILIPPO WILHELMO,
PRINCIPE BORUSSIAE, DUCAT. MAGD.
VICARIO, ET RELIQUA
EX DECRETO ILLUSTRIS ICTORVM ORDINIS
PRAESIDE

DN. IO. SAMVELE STRYKIO, IC.
SERENISS. VIDVAE SAXO-ISEN. CONSIL. AVL.
PROF. IUR. PVBL. ET ORD. ICT. H. E. DECANO,

PRO LICENTIA

SVMAMOS IN VTROQVE IVRE HONORES
ET DOCTORALIA PRIVILEGIA RITE CAPESSENDI

D. VI. Iunii A. R. S. MDCCX

placidae eruditorum disquisitioni submittit

TOBIAS HERMANNVS,

MEMMINGA-SVEVVS.

HALAE MAGDEBVRGICAE,
LITTERIS CHRISTIANI HENCKELII, ACAD. TYP.

VIRIS
GENEROSIS, MAGNIFICIS, PRAESTRENVIS,
NOBILISSIMIS, AMPLISSIMIS, PRV-
DENTISSIMIS
DOMINIS
CONSVLIBVS,
PRAETORI,
A SECRETIORIBVS,
SYNDICO,
CETERISQVE
SENATORIBVS,
NEC NON
IVDICII PATRII REFERENDARIO,
ATQVE
DIRECTORI PVBLICARVM
TABVLARVM,
PATRIBVS INCLYTAE S. R. I. REIPVBL. MEM-
MINGENSIS MERITISSIMIS,
DOMINIS SVIS, AC PATRONIS
AETERNVM DEVENERANDIS,
SPECIMEN HOC INAVGVRALE
IN CVLTVS DEVOTISSIMI TESTIMONIVM
HVMILLIME OFFERT
RESPONDENS.

I. N. I.
DISSERTATIONIS IVRIDICAE INAUGVRALIS
DE
NATVRA SPONSALIORVM
ET DIVISIONE.
CAP. I.
De
NATVRA SPONSALIORVM.
§. I.

CVM nullas magis in foro frequentatas contro-
versias, quam eas, quæ circa ius connubio-
rum occurrunt, viderim, & tamen vix vlla
alia in causâ maiorem Doctorum dissensum in
omnibus fere eius quæstionibus deprehende-
rim; non incongruum duxi, pro themate inaugurali
materiam exinde seligere, quo ita occasio daretur, non
tantum in causas dissensus istius penitus inquirendi, sed
& solidiora suppeditandi principia, secundum quæ tan-
quam ad lapidem lydium quæstiones controuerse exa-
minari, & facili opera plures conclusiones inde formari
possint. Sed quoniam nimis diffusum est illud ius con-
nubiorum, hac quidem vice sufficiat materiam sponsa-
liorum,

Occasio &
finis huius
Dissertatio-
nis.

liorum, quæque maxime quoad eorum naturam atque diuisiones monenda veniunt, breuibus proposuisse. Persecta enim natura atque diuisionibus alicuius negotii, etiam de eius essentia & reliquis proprietatibus facillime constare posse, nemo dubitabit.

Causæ, ob
quas inuenta
sponsalia.

§. II. Acturus itaque hoc Cap. I. de natura sponsaliorum, quædam de causa cur introducta fuerint, delibere licebit: illa vero vt præambulum præcludere matrimonio, haud inepte quis dixerit. Nam cum connubium, vt inquit Schilterus *Exerc. ad ff. 36. §. 2.* non tantum ciuitatis seminarium sit, sed etiam cuiusque priuatorum sortis momentum, ob geminam & ancipitem in eo viam, quarum altera ad miseriam ducit, altera ad felicitatem: hinc primæ prudentiæ ciuilibis lex est, vt ne præcipitanter, nec impetu, sed maturato consilio, plenoque consensu hæc societas coeatur. Quamobrem nec simul & semel contrahi consuevit, sed solenni quodam negotio pertractari, ita vt quasi gradibus quibusdam ad eius consummationem perueniatur. Quorum primum constituunt sponsalia, quæ moribus plerorumque gentium moratorum nuptias præcedere solent, quod de moribus Hebræorum, æque ac Græcorum & Romanorum, egregiis testimoniis firmat Paul. Cypræus *Tract. de Sponsal. Cap. I. num. 9. seqq.*

Definitio
sponsaliorum
tum verbalis.

§. III. Dicuntur autem sponsalia, de quo nemo ambigit, a spondendo, a quo vocabulo etiam sponsus sponsaque deriuantur: quibus nominibus appellantur mas & femina, quorum ex pacto futurum speratur matrimonium, *l. 3. ff. de sponsal.* Spondere a sponte deductum dicitur, & denorat idem ac sponte vel libera voluntate promittere, vt ex Verrio Festus tradit: deinde quoque relatum

latum fuit ad stipulationem, & conceptis verbis, solenni ritu interrogatione & responsione interpositis promittere significat, *l. 1. §. 7. ff. de Oblig. & Act.* nam moris fuit veteribus, iuxta *l. 2. ff. de sponsal.* stipulari & spondere sibi vxores futuras, vti vel solo ex Plauto colligi potest *in Aulul.*

Credo ædepol, vbi mentionem ego fecero de filia,

Mibi vt despondeat, derideri sese a me creditur.

Plura de ritibus sponsaliorum apud veteres collegit P. Gregor. *Syntagm. Iur. P. 2. L. 8. c. 2 per tot.* Inde quia stipulationis huius duas partes fuisse, ex allegato Plauti carmine probatur, mentionem scilicet, *de Eheverbung* / & repromissionem, *de Zusage*; certe eleganter & perite Florentinus IC. *in l. 1. ff. h. t.* sponsalia definiuit, Tum realis. vt sint *mentio & repromissio nuptiarum futurarum.* Quæ definitio tolerari etiam apud nos poterit, licet vetus ille spondendi nuptias mos iam diu exoleuerit; cum verbum repromissionis etiam in iure nostro non raro pro cautione simplici capiatur, id quod *ex l. 37. ff. de Euiet.* notauit Ill. Dn. Stryk. *Tr. de Diff. Sponsal. Sect. I. §. 6. in fin.* Vt hinc parum aut nihil differre videatur allata definitio ab ea, quam tradit Nicol. I. Pontifex Maximus, qui in *can. 3. caus. 30. qu. 5.* sponsalia futurarum nuptiarum promissionem dixit,

§. IV. Paucis tantum ipsa verba definitionis antea traditæ explicanda: scilicet vocatur *mentio & repromissio*, Explicatur definitio. partim vt indicetur forma olim consueta stipulationis, partim vt hoc ipso constet differre sponsalia a tractatibus. Mentio enim, quæ indicat nuptiarum commemorationem, id est, collocationem de futuris nuptiis, non facit sponsalia, sed repromissio; quamdiu ergo non adest promissio ab vtraque parte facta, tamdiu adfunt meri

tractatus, qui nullam adhuc producant obligationem, usque dum consensus in idem placitum, seu promissio utriusque partis, accesserit; quam tamen promissionem duos separatos actus requirere, vnum, vbi mas feminae futuras promittit nuptias, illaque acceptat, alterum, vbi femina mari itidem acceptanti easdem repromittit, haud puto, sed ex promissione vnus & acceptatione alterius, cum hoc modo duorum in idem placitum adfit consensus, perfecta nasci sponsalia, certum est, vt hinc iure meritoque contrariam opinionem, quam fouet Sanchez *de Matrim. L. 1. Diss. 5. dub. 2. n. 12.* vt absurdam reiciat Bruckner. in *Decis. Iur. Matrim. c. 1. n. 6.* Porro dicitur in definitione, mentio & repromissio *futararum nuptiarum*, vt ita indigetetur differre sponsalia a nuptiis, tanquam antecedens & consequens: nam cum spondeant nuptias, sane non ipsae nuptiae, sed potius spes earundem, *per l. 8. de sponsal.* dici possunt: spes namque omnis est futuri boni secundum Philosophos. Vnde nec canonistae sponsalibus sanctitatem tribuere audent, sed tantum sacramentalia ea vocant, i. e. praevia ad ipsum matrimonii sacramentum. Petr. de Ledefina *de Matrim. q. 43. art. 1. fol. 96.* Nec etiam constitutionem aliquam, loquentem de vxore & marito, ad sponsum sponsamque applicant. Tiracquell. *de LL. Comub. gloss. 2. num. 21.*

Natura sponsalium in consensu consistit.

§. V. Vt tamen haec accuratius intelligantur, sciendum est, totum negotium sponsaliorum consensu niti tam eorum, qui coniunguntur, quam quorum sunt in potestate, *l. 7. §. 1. ff. eod.* in eo consistere naturam eorum, & inde quoque nasci obligationem. Quatenus scilicet consentiunt partes in praesens negotium, atque fidem dant, quod postea matrimonium consummare, & in coniugali confor-

sortio viuere velint. Arrha enim, annulus, iuramentum & similia, maioris certitudinis causa adhibentur, & istis signis saltim exprimitur consensus sponsalitiuus, vt adeo Lancellottum *L. 1. Inst. tit. 10. §. 2.* sponsalia re, verbis, literis & consensu contrahi asserentem, terminis iuris ciuilibus abuti, recte statuat Ziegler. *ad d. l.* Nec enim, vti contractus realis sine rei traditione; verbalis absque certis verborum conceptionibus; literalis sine interueniente literarum obligatione non perficitur: ita & sponsalia imperfecta dici poterunt absque interuentu annuli, litterarum, vel verborum solennium.

§. VI. Cum vero & ipsum matrimonium solo consensu contrahi, nec ad eius perfectionem concubitus requiri, in *l. nuptias. 30. ff. de R. I.* dicatur; videndum nunc, an ergo eodem consensu sponsalia & matrimonium simul contrahantur. Sed notum est, non omnes contractus, qui solo consensu in euntur, propterea eiusdem esse naturæ, ac plane coincidere, cum alias omnes contractus consensuales inuicem confunderentur. Talis itaque in quocunque negotio requiritur consensus, qualem natura cuiusvis exigit: ita in emtione requiritur consensus de re & pretio, in locatione de vsu & mercede &c. Hæc si ad præsens applicentur negotium, apparet, aliam esse sponsaliorum, aliam matrimonii naturam, hinc & distinctum esse consensum sponsalitiuum a consensu matrimoniali oportet: nam quemadmodum in vniuersum consensus de faciendo seu de facto futuro non est confundendus cum consensu de præsentis, qui cum facto ipso coniunctus: ita omnino ille consensus, qui in sponsalibus cernitur, non idem est, qui in nuptiis, & dum vxor ducitur, interuenit. Scilicet qui sponsalia contrahunt, non habent eam intentionem, quod

Consensus sponsalitiuus a matrimoniali est distinctus.

quod ex nunc velint esse coniuges, & pro iis haberi, sed habent intentionem contrahendi sponsalia & differendi matrimonium ad aliud tempus. Quale ergo negotium, talis esse debet consensus; & ita in sponsalibus non est consensus matrimonialis, vti nec quando ipsum matrimonium contrahitur, hic est consensus sponsalitiuus, sed tum ipsum matrimonium contrahitur, & iura diuina & humana communicantur. Atque hoc de iure Romano adeo verum est, vt sponsalibus nulla fiat coniunctio, sed coniunctionis tantum spes, cui tamen liberum renunciare. *l. 1. C. b. t. Fr. Duaren. ad tit. sol. matrimon. pr.*

Hinc differt
matrimonium
a sponsalibus
multis
modis.

§. VII. Videamus ergo, quomodo differant sponsalia a matrimonio, vt ita propria sponsaliorum natura eo accuratius cognosci possit. Differunt autem sponsalia, (1) vt antecedens & consequens, nam sponsalia, (vt constat ex §. 2. h. cap.) ideo maximam partem inuenta sunt, vt gradibus ad matrimonium, negotium quippe perquam arduum, perueniatur, & hinc non solum in re discrimen, sed & in tempore interuallum inter sponsalia & nuptias esse, docet Hottomann. *Disp. de sponsal. cap. 7. princ.* & idem confirmat D. Augustinus *in can. institutum 39. caus. 27. qu. 2.* quamuis non vniuersim hoc obseruari tradat Nicol. Papa *in c. 3. nostrates caus. 30. q. 5.* Adde (2) quod sponsalia tantum fiant per promissionem futurarum nuptiarum, nuptiae vero consummentur solenni stipulatione aliisque solennibus v. g. deductione in domum, benedictione sacerdotali, &c. B. Brunnem. *ad l. 6. & 7. ff. de R. N.* Quin & (3) sponsalia non tribuunt ius in corpus, sed se habent vt ius ad rem, ast ex nuptiis oritur ius fiendi duo in carnem vnam *Gen. II, 22.* in quo iure consistere differentiam specificam consensus sponsa-

li-

litii & nuptialis, dum ille ius illud promittit, hic confert; vt aſſerit Schilt. *Inſt. I. Can. L. II. T. II. §. 3.* Huic conſequens eſt, vt nec (4) ſponſa in poteſtate ſponſi ſit, nec (5) forum mariti eiusque dignitatem & priuilegia habeat *l. 32. ad municip.* nec etiam gentilitium ſponſi nomen adſciſcat. Quæ omnia in vxore aliter ſe habent. Bruckner. *Deciſ. Iur. Matr. C. 1., n. 42.* Porro (6) ſponſus dotalium bonorum ſponſæ nec dominium, nec vſumfructum habet, e contra ab onere alimentationis ſponſæ immunis eſt, *arg. l. 3. ff. de Iur. dot.* cum maritus non tantum dotis dominus ſit, ſed & illius vſumfructum habeat, omniaque onera matrimonii ſubire obligatus ſit. *l. 75. d. I. dot.* (7) Donatio inter ſponſum & ſponſam valet, *l. 32. §. pen. de Donat. inter Vir. & vxor.* non inter coniuges. (8) In ſponſalibus ſufficit ætas, qua quis infantiam egreſſus eſt *l. 7. l. 9. h. t. c. 14. X. de deſponſat. impub.* Nuptiæ nonniſi contrahuntur inter maſculos puberes & feminas viri potentes, *pr. I. de Nupt.* (9) Sponſalia tantum iuſtitiam publicæ honeſtatis inducunt, ſecundum ius canon. Coruin. *I. Can. L. II. t. 13. §. 77.* Nuptiæ vero affinitatem, *c. pen. X. de eo, qui dux. in vx.* (10) Sponſalia intra annum luctus ſalua fama poſſunt celebrari, *l. 10. §. 2. de his, qui not. infam.* non nuptiæ. Denique (11) ſecundum praxin conſiſtoriorum noſtrorum, ait Bruckner. *n. 58.* inter ſponſalia & matrimonia hæc differentia notabilis acceſſit, quod illa ex multo pluribus cauſis, quam hæc reſcindi poſſunt, & non tantum mutuo diſſenſu *c. 2. X. h. t.* etiamſi iuramentum interceſſerit; *Dec. conſil. 68.* ſed & quotieſcunque poſt ſponſalia contracta, inconueniens aliquod notabile, aut noua cauſa, talisque accedit caſus, qui, ſi tempore ſponſaliorum aduiſſet, ſponſus aut ſponſa in matrimonium nunquam conſenſiſſent.

cap. *Quemadmodum* 25. de *Iureiur.* Consil. Tubing. 237. n. 46. p. 5. Plures differentias qui scire cupit, adeat Cypræum de *Sponsal. cap. 5. per rot.* Brucknerum d. l. n. 33. & seqq.

Dubia remouentur.

§. VIII. Hæc quamuis plana omnia & in aperto sint, non tamen desunt, qui hanc sententiam impugnare contendant, quos inter præcipuus est Carpzou. *Iprud. Consist. L. II. def. 17.* Qui error inde prouenit, quod vel inter consensum sponsaliticium & nuptialem haud distinguant, vel omnes differentias inter sponsalia & matrimonium tollant, seducti aut textibus iuris canon. aut aliis rationibus minus concludentibus. Sunt vero rationes eorum hæ: (1) quod matrimonium solo consensu contrahatur, iam vero illum consensum adesse in sponsalibus, ergo etiam adesse matrimonium: (2) si contractus fiat sub conditione, & sic in futurum, ea existente, perfici illum absque alio consensu, quod idem asserendum de contractu matrimonii. (3) Sponsam non tantum iure diuino, uti *Matth. 1, 24.* sed & iure canon. *per cap. coniuges 6. X. de Sponsal.* atque tandem ciuili, *l. ff. sponsa 74. ff. de Iur. dot.* vocari vxorem; hinc & (4) iura in vno loquentia, locum etiam in altero obtinere; quo potissimum illud referunt, quod in sponsum dicatur committi adulterium, *Deut. XXII, 24.* Verum facilis ad hæc dubia erit responsio. Nam (1) non nego, consensum facere matrimonium, (si morum simplicitatem spectes, aliud tamen erit de iure Romano, vid. Ill. Dn. Stryk. *de Diss. Sponsal. Sect. I. §. 11.*) at quid inde, erit ille consensus matrimonialis, communicationem humani diuini que iuris pro scopo habens, non sponsaliticus, quippe contrahendas demum nuptias respiciens, *conf. §. 6. h. cap.* Ratio (2) quæ est glossatoris ad LL. Longobardicas apud Schilt.

Schilt. d. Exerc. §. 3. itidem confundit consensum sponsalibus proprium, cum eo qui ipsum concernit matrimonium. Scilicet sponsalia si sub conditione facta, ea existente, perficiuntur absque alio consensu *sponsalicio*, hactenus suspenso. Non autem sequitur, ergo in nuptiis non accedit alius & nouus consensus. (3) Sponsa vocatur quidem vxor, quia vt vxor fiat, sponsalia ineuntur, ergo ratione obligationis ad cohabitationem futuram vxor vocari potest, inde tamen non est vxor; cingendus ergo hic habetur pro cincto, vid. omnino *Can. 12. caus. 27. qu. 2.* ibi: *Accipe Mariam coniugem tuam, &c. non quæ iam vxor erat, sed quæ vxor fieri debeat.* Nec est (4) vt Carpzou. d. l. num. 8. ideo per publica sponsalia matrimonium contrahi dicat, quod iura in vno loquentia, in altero quoque locum habeant; leges enim, quas affert, tantum ostendunt, in aliquibus, vbi est eadem, vel maior ratio, desponsatis eadem, quæ nuptis, iura dari: Nam communia quædam sunt iura & κοινά inter sponsam & vxorem, vt recte dixerit interpres, l. 60. βασιλικῶν: sponsum in plerisque maritum imitari. *Cypr. cit. tr. cap. 5. §. 34. n. 1.* ita inter quas personas prohibita sunt nuptiæ, inter eas quoque prohibita censentur sponsalia, l. 15. l. 16. h. t. quia sponsalia via sunt ad nuptias: deinde in l. 4. de fundo dot. cautum est, vt sponso prohibita quoque sit alienatio fundi dotalis; nam plus iuris habere nequit sponso in bonis sponsæ, ac maritus in bonis vxoris. Sic non tantum maritus vxori, sed & sponso sponsæ iniuriam illatam vindicat, l. 15. §. 24. de Iniur. nec sponsa cogitur testimonium contra sponsum dicere, l. 5. de Testib. ob æquale amoris vinculum, quod æque desponsati atque coniugati sibi inuicem debent. Quod vero in specie in sponsum adulterium committi dicatur, inde est, quia fides semel, de fu-

turo matrimonio data, intacta seruanda est, quam qui violat, rescindit vinculum matrimoniale, quod in spe fuit. Quam spem instar adulterii vindicauit Moses. vid. pluribus Dn. Præses *de Reliq. Sacram. Cap. II.* vbi inter alia ostensum, quam manifesto sibi Carpzouius hic contradicat.

Quæ sit sponsaliorum obligatio.

Iure Romano

Moribus.

Hodie valide pœna sponsalibus adici potest.

§. IX. Ex perpensa ita natura sponsaliorum, & eorum a matrimonio differentiis, sua sponte fuit, illa omnia, vti sæpius dictum, esse futurarum nuptiarum, & ex consensu omnem suam vim atque obligationem habere. Qui consensus, cum per superius dicta, Iure Romano per solennes sponsiones exprimeretur, actionem de sponso producebat, secundum ea, quæ refert A. Gellius *lib. 4. N. A. c. 4.* vt si post consuetas stipulationes vxor non daretur, aut non duceretur, iudex ad id, quod interest, condemnaret reum. Quod si autem non per stipulationes solennes, sed nudo pacto fuerint contracta sponsalia, nulla oriebatur obligatio ad vim agendi, ita vt altera parte etiam inuita, liberum fuerit sponsalibus renunciare, & cum alio quouis matrimonium contrahere, *l. 1. C. de sponsal.* Sed nec pœna vlla, quamuis promissa, eo nomine peti poterat, *l. 3. C. d. t.* & solummodo arrha amittebatur, *l. Titia 134. de V. O.* si qua interuenisset. Postquam vero moribus omnia pacta deliberata vim obligandi pristinam acquisuerunt, nullum superest dubium, quin hodie ex sponsalibus, quibus futuras pacificimur nuptias, rite contractis, valida competat actio, ad consummandum matrimonium per solennes nuptias. Dedenkenn. *Vol. 3. lib. 2. Sect. 12. per rot.* Inde & pœnam committi, si qua interuenit, consequitur; quod absque ratione negat Cypræus *d. tr. C. 8. §. 18.* Nam postquam licentia illa repudium mittendi cessauit, quæ olim apud Romanos in vsu erat, *l. 2. C. de inuit. stipul.* etiam cessat effectus

fectus iuris Romani, qui habetur in *l. 3. C. de sponsal. vid. Groeneweg. de LL. abrog. ad l. fin. C. d. tit. n. 9.*

§. X. Num vero ex hac actione præcise quis cogi possit ad matrimonii consummationem; an vero ad exemplum actionis de sponsu, olim apud Romanos vsitata, tantum ad interesse, nuptias non adimpleri, teneatur reus, altioris indaginis quaestio est. Certe ius Canon. non videtur esse huic actioni ad interesse contrarium, quamuis ultra poenitentiae ab ecclesia iniunctionem propter ruptam fidem expressis verbis non procedat, *c. 22. X. h. t.* Contra Bruckner. alique nostratum absolutam coactionem vrgent, & iuris Canonici dispositionem in *c. 17. X. eod.* increpant, eo quod omnis contractus ab initio quidem sit voluntatis, sed ex post facto fiat necessitatis, *l. 5. C. de Obl. & Act.* Attamen cum non res sed factum hic in obligatione sit, ad quod regulariter neminem præcise cogendum esse volunt *per l. 68. l. 12. ff. de V. O. & coactum matrimonium, vt verbis Brouveri vtar, animi tormentum, perpetuus carcer, tragicos, soleat habere exitus; hinc vbi leniores terrendi modi adhibiti, actorem eo, quod sibi interest, contentum esse, & partem refractariam multa arbitraria coerceri debere, iustum fore credo. Vtique si res adhuc sit integra; quod si vero accesserit desloratio desponsatae, (ad quem casum tandem suam sententiam restringere videtur Brückn. *C. 1. n. 12.*) iam non amplius de sponsalibus consummandis, sed consummato matrimonio continuando quaestio est, si quidem, procedendo ad illum actum, qui non nisi coniugatis concessus, videntur a consensu sponsalicio processisse ad matrimonialem; hinc utique omnia remedia adhiberi possunt, vt obligationi stent desponsati. Atque ad hos terminos reducendos esse casus, quando in Confistoriis inuiti copulantur, docet Ill. Dn. Stryk. *cit. tr. Sect. II. §. 7.**

Ad quæ do-
tur actio ex
sponsalibus.

Nummutuo
dissentiu a
sponsalibus
recedere in-
tegrum sit.

§. XI. Plane si desponsati mutuo consensu a sponsalibus iterum recedere velint, minus dubii est, quo minus fieri haud possit: nam cum nihil tam naturale sit, quam eo genere quidue dissoluere, quo colligatum est, per *l. 35. de R. I.* idem quoque in sponsalibus asserendum erit, indissolubilitas enim sponsalibus non contrahitur, sed contrahi promittitur, quam promissionem sibi remittere contrahentes posse, ipse asserit Pontifex in *c. 2. X. h. t.* Dubia, quæ contra hanc doctrinam moueri solent, solide iam diluit Ill. Dn. Stryk. *d. l. sect. III. §. 24. seqq.* Vnicum addo, Schilternm, *Ex. 36. §. 11.* ad ductum Innocentii statuere, illam dissolutionem priuato ausu fieri non posse, sed coram iudice competente fieri debere. Quod quamuis admitti possit, ad eum finem, vt inquirat in causas dissolutionis, & num nulla spes sit, animos de nouo vniendi, atque vt publice iam de voluntate a sponsalibus recedentium constet, quæ publice forte inita fue-
re: Verum vana est ratio quam asserit §. 12. vt iudex Dei vices hic gerat, ne in præiudicium diuinæ concurrentis voluntatis dissolutio fiat. Nam illud quidem indubitatum est, quemuis Christianum in quocunque negotio arduo seriis precibus voluntatem Dei exquirere debere, vt de eo in conscientia certus esse possit; sed quid hoc ad forum externum? quis Iudicem illum, siue ecclesiasticum tandem, siue secularem, vt oraculum in hac speciali causa, quæ in nudis conuentionum terminis subsistit, constituit, vt de voluntate Dei responderet? scilicet vix notam papizantis euadit Schilterus, qui talia asserit, & ex versibus Guil. Brittoni, Poetæ Galli, Pontificiorum castris addicti, probare intendit.

Per copulam
carnalem
consensus

§. XII. Illud adhuc addendum est, antequam Cap. h. concludam. Cum naturam sponsaliorum in consensu de
ma-

matrimonio futuro consistere, probauerim, ex hoc ipso simul fluere, quod, si inter desponsatos ante matrimonii consummationem intercesserit concubitus, hoc ipso non maneat sponsalia, sed fiat matrimonium. Cum enim desponsati consentiunt in id, quod non nisi in matrimonio permissum, videntur etiam consensum sponsaliticium in matrimonialem mutasse. Ex quo fundamento facili negotio decidi potest disputata illa quæstio, an liberi, post inita sponsalia procreati, si benedictio sacerdotalis forte ob mortem alterius desponsatorum accedere non potuerit, pro legitimis habendi? Quam quæstionem utique affirmandam existimo, quod hic essentielle matrimonii adsit, & quidem tale, quod non modo ius ciuile, sed & ius canon. pro essentiali habet. Nec obstat, quod moribus & statutis copula sacerdotalis requiratur ad perfectionem matrimonii: Resp. hoc quidem desponsatis vitio vertendum esse, eosque puniri posse, sed nullo modo præiudicare debet liberis, adeo ut hi admittendi sint ad omnia iura liberorum, non tantum, quæ iure ciuili, sed etiam quæ iure statutorio ipsis competunt. vid. Struu. *Synt. Iur. feud. C. 9. aph. 3. n. 13.* & in primis Dn. Harprecht. *Conf. Tubing. Vol. II. Conf. 25. per tot.*

sponsaliticus
transit in ma-
trimonialem.

CAP. II.

De

SPONSALIBVS DE PRAESENTI
ET DE FUTURO.

§. I.

EXposita natura sponsaliorum, & quæ exinde fluat, **Connexio,** obligatione, ordinis ratio exigit, ut de eorum portionibus diuisionibus agamus. Apparet autem ex
su-

supra dictis, sponsaliorum vnum duntaxat simplexque genus esse, quotquot enim sunt sponsalia, futuras respiciunt nuptias, & euanescent, vbi matrimonio iunguntur coniuges: vnde tantum inter sese distingui deberent respectu modi & ordinis contrahendi diuersi. Sed placuit iuri canon. in alia omnia ire, & contra naturam sponsaliorum, distinguere inter sponsalia de præsentī & de futuro. Quam decantatam distinctionem penitius inspicere, animus est.

Quid sint
sponsalia de
præsentī, &
de futuro,

§. II. Eam igitur cum non agnoscat ius ciuile, ex iure canonico definitio petenda erit. Vbi canonistæ vulgo hanc tradunt, quod sponsalia de præsentī sint, quando per verba præsentis temporis quis testatur, se feminam illam in vxorem accipere, & vice versa; e. g. ego te accipio in meum: sponsalia vero de futuro, quando sibi inuicem futurum promittunt matrimonium, vtut alias verba sint obligatoria, ego te accipiam in vxorem, vel ego promitto tibi, me te ducturum in vxotem. vid. Thom. Sanchez. *Tract. de S. Matrim. Sacram. Lib. I. Disp. 18. n. 6. seqq.* Has autem loquendi formulas, accipio, accipiam vxorem maritumue, latinam linguam non sapere, sed ex Gothica barbarie in Romanum irrepsisse sermonem, suspicatur Cypræus *d. tr. L. I. C. 4. §. 5.* Et enim Romanis accipere in vxorem, domum ducere significauit, vtī constat ex *L. 6. ff. de R. N.* hinc inuita certe linguæ latinæ elegantiæ ad constituenda sponsalia præfata vocabula applicata.

Explicantur
definitiones.

§. III. Sed missis vocabulis, ad ipsius iuris pontificii sensum progrediendum. Patet autem ex allatis definitionibus, ad verba quidem respicere canonistas, in describendis sponsalibus de præsentī: at vero negandum non est, solum sonum verborum ab iis non attendi; vtī
inter

inter alia constat ex verbis *cap. 31. X. h. t. ibi: vel alia verba consensum expriment de præsentis*. Et hinc sponsalia de futuro etiam per verba præsentis temporis exprimi posse. Quare hic omnino distinguendum inter consensum præsentem in nuptias, & consensum præsentem in sponsalia. Id quod exemplo; accipio te in vxorem, & accipio te in sponsam, egregie illustrat Dn. Stryk. *d. w. Sect. I. §. 20.* Vnde & Ziegler. *ad Lanc. L. II. t. 10. §. 17.* sponsalia de præsentis vltius ita declarat, quod talia sint, quando partes mutua pactione categorice de coniugio in præsentis paciscuntur, h. e. quando ipse coniugii contractus categorice pura pactione in præsentis celebratur, ea intentione, vt absolute matrimonium ineatur. Cui consequens est, vt sponsalia demum de futuro, mentio sint atque repromissio futurarum nuptiarum, adeoque ipsa illa, quæ Cap. I. vera sponsalia esse probauimus.

§. IV. Autorem huius distinctionis Alexandrum III. Papam fuisse, colligunt *ex cap. 3. X. de sponsa duorum*. Qui sedit ann. Christ. 1159. & hunc deinde secuti sunt Urbanus III. *in cap. vlt. de Coniug. leprof.* Innocentius III. *in c. 22. de Sponsal.* & Gregor. IX. *cap. pen. h. t.* expresse distinguentes inter verba de præsentis & de futuro. Add. *Cypr. d. rr. Cap. 4. §. 3. n. 3.* Quamuis quod Alexandrum III. attinet, illum non tam distinctionem inuenisse, quam potius sponsalibus de præsentis, vim præ matrimonio copula sacerdotali vel carnali consummato, vindicasse videatur: loquitur enim de consensu interposito de præsentis, tanquam de re nota, vt docent verba textus: mutuo consensu *verbis consuetis* expresse recipat. Quin & verba *cap. finalia: Quamuis aliter a quibusdam prædecessoribus nostris sit aliquando iudicatum:* ostendunt, distinctionem prædictam iam fuisse cognitam, sed non semper iuxta

De Autore huius distinctionis.

manuscriptum
oben
Janssen

eam pronunciatum. Controuersia enim tum temporis erat, num matrimonium ratum (ita vocant sponsalia de praesenti, add. Lancell. *Inst. I. Can. L. II. Tit. XII. §. II.*) dissolueretur per matrimonium consummatum. Vnde in Anglia, Mutinae, & aliis prouincijs, temporibus Alexandri III. inualuerat, vt matrimonium ratum dissolueretur per secundum consummatum, ex graui ratione, quod sacramentum consummatum validius obligare debeat quam initiatum: sed contrariam sententiam introduxit atque stabiliiuit Alex. III. *in d. rest.* Plenius dicta probante Gonzal. *in d. c. 3. de spons. duor.* Quicquid autem sit de vero autore, illud tamen certum est, non multo ante Alex. III. distinctionem illam introductam: cum in Decreto Gratiani, quod anno 1151. prodiit, nulla eius vestigia deprehendantur. Nam quod de fide pactionis & consensus ex *can. ult. caus. 27. qu. 2.* vulgo circumfertur, & ad sponsalia de futuro & de praesenti applicatur, id valde obscurum est, & sublesta fidei, cum in libris Augustini, cui ille textus tribuitur, nihil ea de re reperiri fateantur Anton. Augustinus & Cuiacius.

Quenam
fuerit ratio
instituti,

§. V. Rationem iuris illius, nouiter constituti, haud ineptam tradit Beza *de repud. & diuort. pag. 6. in f. & 7.* Dicit enim, cum animaduersum esset, nonnullos ex Christianorum numero Romanam illam libertatem, (de qua Cap. I. dictum) in repudijs mittendis amplecti, & flocci pendere constituta sponsalia, cum tamen summa religio deberet esse homini Christiano, datam fidem fallere, praesertim in promittendo matrimonio, cuius se auctorem Deus profiteretur, commodius visum fuisse, constituere, vt per verba de praesenti contractis sponsalibus pura & praesens contraheretur

ma-

matrimonii obligatio, adeoque de iure matrimonium ipsum esset, quamvis non de facto, ut loquuntur, nisi coitus & cohabitatio accederet. Per verba autem de futuro constituta sponsalia, ut nudæ pollicitationes æflimarentur, a quibus recedere, mutata voluntate semper contrahentibus integrum esset: quamvis gravem etiam in ecclesia reprehensionem mererentur, qui mutatae voluntatis idoneam rationem non adferrent. Atque huic rationi etiam succurrit, quod breui ante Hierarchiam Alexandri III, qui instaurator huius instituti commemoratur, Ius Romanum iterum florere incepit, postquam anno Chr. 1135. tempore Lotharii Imperatoris, Pandectæ Florentinæ in expeditione Neapolitana, Amalfi inuentæ fuerant, & deinde ab Irnerio Icto doctrinæ, in illis contentæ, per integram Italiam propalatæ. Quas inter & illa erat de sponsalibus, cum tantum nuptiarum spes dicerentur, *l. 6. ff. de sponsal.* quæ per se incerta est, pro lubitu recedi posse; *add. l. 10. ff. eod.* cui sese per indirectum opposuere Pontifices, per modum cautelæ, in sponsalibus consensum matrimonialem requirentes: ubi vero hic consensus de præsentideesset, præcise coactionem ad consummandum matrimonium non adhibentes, iniuncta tantum propter fidem ruptam pœnitentia, *cap. 22. X. de sponsal.* Quem in modum etiam pœnitendi licentiam, quam *in l. 1. C. h. t.* Diocletianus & Maximianus permittunt, restrinxerunt Patres concilii vetustissimi, Eliberri h. e. Granatæ iam A. C. 305. celebrati, cuius canon. LIV. ita sonat: *si qui parentes fidem fregerint sponsaliorum, triennii tempore abstineant se a communionem. Si tamen iidem sponsus, vel sponsa, in illo gravi crimine fuerint deprehensi, excusarentur parentes, &c.* vid. Schilt. *ad ff. Exerc. XXXVI. §. 10.*

Effectus.

Sponsalio-
rum de futu-
ro.Et de praesen-
ti.Eorum diffe-
rentia a nu-
ptiis.

§. VI. Posita hac ratione, manifesti quoque erunt effectus, quos ius canon. sponsalibus de futuro & de praesenti attribuere solet: quorum potiores sunt, (1) quod sponsalia de futuro, quia spes certa sunt nuptiarum, inducant iustitiam publicae honestatis, vt dissolutis licet sponsalibus, consanguinei sponsi, cum sponsa matrimonium contrahere non possint, & vice versa *c. sponsam, s. h. t.* (2.) quod regulariter obligent ad consummandum matrimonium, & in subsidium ad subeundam canonicam distinctionem, *c. 10. X. de sponsal.* Contra praeter istos effectus, sponsalia de praesenti nexum indissolubilitatis nanciscuntur, vt non aliis de causis, quam ipsum matrimonium, dissolui possint (excepto casu *in c. 2. X. de Conuers. Coniug.*) Nam cum vinculum coniugale contineant, initium sunt veri coniugii, adeoque secundum principia canonistarum sacramentum initiatum, *c. 2. sufficit, 27. qu. 2.* quod dissoluere nefas esset. Dicuntur tamen dicta sponsalia de praesenti, solummodo matrimonium ratum, & de iure contractum; non autem matrimonium legitimum seu de facto initum. Desunt enim solennitates canonicae, i. e. inuocatio nominis diuini & *ισεολογια*, quae ad matrimonium perficiendum necessariae, ad ecclesiae consensum declarandum, *can. 1. caus. 30. qu. 5.* Et hinc quoad obligandi vim quidem cum nuptiis conueniunt sponsalia de praesenti, vt desponsari aliis nubere nequeant; sed quoad consummationem a nuptiis differunt, etiam iure Pontificio. Ita vt ob deficientem solennem traditionem, sponsa de praesenti pro vxore non habeatur, nisi *κατ' ἐλπίδα*, (vt loquitur Gratianus *in can. sic quippe, caus. 22. qu. 2.*) nec aliis iuribus, quam sponsa de futuro fruatur; & si cum ea concumbat sponsus, ambo impingant in canones, de-

desponsationem clandestinam interdicentes: quamvis liberi ideo non sint illegitimi *arg. cap. 3. X. de clandest. desponsat. vid. Cap. I. §. XII. Add. Rittershuf. de different. iur. civ. & can. l. l. c. I. & ab eo citatus Iac. Cuiac. in Re- cit. Decret. ad Rubr. de sponsal. & matrimon.*

§. VII. Differentiæ itaque inter sponsalia de præ-
senti & de futuro, ex diuerso obligandi modo tantum de-
sumendæ: quarum quatuor sequentes affert Beust. *de Spon-
sal. c. X.* (1) Sicut sponsalia de futuro possunt consensu con-
trahi, ita etiam dissensu dissolui, *c. 2. X. de Sponsal. Add. c. 1.*
§. XI. At in sponsalibus de presenti pœnitentiæ locus non
est. Panorm. in cap. super eod. de Condit. appof. (2) Sponsalia
de futuro soluuntur iure canon. per sponsalia sequentia
de presenti, cap. sicut ex literis, 22. de sponsal. Sed spon-
salia gemina de presenti si contracta sint, priora præce-
dunt, licet ad posteriora accesserit concubitus, cap. fin.
X. de spons. duor. (3) Sponsalia de futuro soluuntur,
quando est tempus certum appositum; non vero spon-
salia de presenti. c. 22. cit. tit. (4) Illa soluuntur per in-
firmitatem superuenientem, c. f. de Coniug. leprof. non
tamen hæc, nisi dolus interuenerit. Vtraque tamen dis-
soluuntur, subsecuta fornicatione, cap. 25. X. de Iureiur.

§. VIII. His ita, quantum satis, enucleatis, digi-
to saltim communes aliquot, circa Iuris Pontificii hac in
parte explicationem, occurrentes errores attingendi. I-
taque [I.] non admittendum est, Pontifices ex solo sono
verborum præsentis vel futuri temporis deducere suam
distinctionem sponsaliorum, quod refutatum *supr. h. Cap.*
§. II. Ex quo errore in [II.] incidit Cypr. de spon-
sal. Cap. IV. §. 4. n. 2. dum omnia sponsalia, etiam vera
& propria, de presenti esse ait, ideo quod verbis præ-
sentis temporis concipiuntur, v. g. do, despondeo; qua-

Differentiæ
inter sponsa-
lia de præsen-
ti & de futu-
ro.

Notantur ali-
quot DD. o-
piniones cir-
ca hanc do-
ctrinam.

si vero sensus hic non esset de futuro, scil. contrahendo matrimonio. Deinde [III.] errant, qui Iure Pontificio sponsalia de futuro nudos esse tractatus putant, in quam sententiam inclinare videtur Carpzov. *Iprud. Eccles. L. II. D. 18. n. 6.* Tot præclaros enim effectus producere non possent, quos recensui §. VI. *pr. h. C.* cum nudi tractatus nullam producere valeant obligationem. Nec etiam [IV.] parochum ad validitatem sponsaliorum de præsentibus necessariam esse, dici potest, cum in nullo textu eius mentio fiat, & diserte Alex. III. *in cap. 6. collect. i. tit. de Sponsal. sacerdotem non requirat*, verbis: *etiamsi non intercesserit illa solemnitas*; quam solemnitatem omissam paulo supra ita exprimit: *nullo sacerdote presente, nec adhibita solemnitate, quam solet Anglicana ecclesia exhibere.* Vnde confitetur Bellarminus, ipsos coniuges esse proprios huius sacramenti ministros, & formam eius in verbis, mutuum consensum exprimentibus, consistere. Ill. Du. Stryk. *de Diss. Sponsal. Sect. III. §. 17.* Denique [V.] notari meretur Speckhan. *qui cent. 2. class. 2. Qu. 3. n. 3. 4. & 6.* nuptias etiam quoad consummationem cum sponsalibus de præsentibus coincidere, adeo ut inter ius civile & canonicum hac in re nullum sit discrimen, existimat. Id quod perperam asseri, probavi in §. VI. h. cap. circa fin.

Reiicitur explicata distinctio.

§. IX. Planior iam ad reliqua erit progressus, excusso aliquanto fusius sensu Iuris Canonici. Hinc ante omnia, num valido fundamento institutum Pontificum nitatur, & an in praxin deduci possit, dispiciendum censeo. Sed neutrum affirmare possum. Fundamento sane omni destituitur, [1.] quia duo negotia diuersa, matrimonii sponsonem, ipsumque matrimonium, seu consensum sponsalitiū atque matrimoniale confundit,

&

& vtrumque eodem temporis puncto absoluit, quod certe contra matrimonii dignitatem, & ecclesie ordinationem est, quæ exigit, vt sponsalia nuptias antecedant, sintque primus ad eas gradus ob varias rationes, quas tetigi in §. 2. C. 1. [2.] Quia in hancce doctrinam immiscetur peruersus ille, & a nostratibus toties refutatus, conceptus sacramenti, in quo vnica nexus illius indissolubilis, qui adesse debet in sponsalibus de presenti, ratio ponitur, & propterea etiam sponsalibus de futuro, licet validam ex pacto producant obligationem, a Pontificibus immerito præferuntur. Sed nec commode in praxin deduci potest, cum verba, consensum sponsalium & matrimonialem exprimentia, nisi ipso tempore hæc negotia separentur, a vulgo hominum sæpe confundantur, genio linguæ nonnunquam ambiguitates sermonum inuolvente, quod argumentum maxime mouit B. Lutherum, vt huic distinctioni dicas scriberet in Libello von Ehefachen. Inde enim nata disputatio; quid in dubio præsumendum, num magis matrimonium, quam sponsalia inire voluerint partes? Clamant vno ore canonistæ ex cap. 7. h. & eos secutus Carpzouius, L. II. Def. 17. n. 10. matrimonium, tanquam perfectius, esse præsumendum. Sed cum in interpretatione id sequendum, quod plerumq; fit, l. 10. C. de prob. & quod conuenit substratæ materiæ; certe ex intentione contrahentium pro sponsalibus potius præsumendum, quippe quæ nuptias semper præcedunt. Add. Beust. *tr. de Sponsal. c. 8. & seq.*

§. X. Nec est, vt obiciant, Pontificem hoc remedio obuiam iuissimittendorum repudiorum nimie leuitati. Nam huic dubio optime occurrit Brouwer. *d. tr. E. I. C. 2. n. 9.* rectius fecisse Pontifices, si veris sponsalibus, legitimorum contractuum vim, compellendi inuitos, adscripsissent, infamia notassent, qui binas sponsas sim il

Ratio Pontificis impulsiva diluicur.

ha-

haberet, & ipem matrimonii violatam quasi adulterium perpetratum, ex iuris diuini & Romani dictamine seu-riori pœna vindicassent, neque repudia permisissent, nisi fonticam & iustam ob causam. Hac enim ratione totum, quod respexerunt, consecuti fuissent, nec necesse fuisset, conturbare sponsaliorum naturam, eorumque conuentionem, quam de præsentis dicunt, confundere cum matrimonii contractu; atque veris sponsalibus efficacem obligationem, naturali & diuino iure firmissimam, negare.

Cautelam illam Pontificis, nobis inutilem & non applicabilem esse, ostenditur.

§. XI. Quæ cum omnia fere hodie ita se habeant, dum pœnitendi licentia procul remota, valida pacto sponsalicio obligatio, postliminio quasi quæsita est, vid. *cap. I. §. 9. in fin.* hinc sua sponte fluit, cautelam peruersam pontificum, per sponsalia de præsentis mundo obtrusam, prorsus nobis non esse necessariam, ad constringendum validius sponsaliorum vinculum. Imo potius praxi confistoriorum nostrorum aduersatur, nec ad casus obuinentes applicari potest; quia restituta sponsaliorum natura, illa omnia de futuro sunt matrimonio ineundo, ne quisquam sponsalia initurus, de matrimonio ineundo cogitat, id quod communia quoque vocabula, quibus in vernacula ad exprimenda sponsalia utimur, v. g. *das Ehe-Verlöbniß / das Versprechen* / satis denotant, nam dum sponsionis atque promissionis matrimonii mentionem facimus, matrimoniū in præsentis contrahi negamus. Atque hinc merito fides habenda est Brucknero *d. tr. C. I. n. 3.* vbi dicit, se per aliquot annos in duobus diuersis confistoriis versatum esse, & tamen certo asserere posse, nullum omnino vsum istius distinctionis seprehendisse. Sed instas: si vero casus contingeret, vt prænimio amore, ipsum matrimonii contractum, per verba

de

de presenti, desponsandi celebrarent, tunc sane adessent sponsalia de presenti, & locus esse posset decisioni iuris pontificii. *¶* Regero: non præcisè ad verba, sed ad intentionem loquentium respiciendum, & cum hæc legibus conformis esse præsumatur, leges vero diuersa negotia, aliud sponsaliorum, aliud nuptiarum, constituerint; hinc nihilominus de sponsalibus cogitasse dicendum, verbis de presenti ideo tantum adhibitis, vt perpensam voluntatem, sese nuptiis breui coniungendi, serio indicarent. Et cum nulla iurium communicatio adhuc facta sit, ad minimum in foro externo ille contractus nullos effectus producat, sed ex iustis causis æque ac sponsalia, Sacramenti nexu apud nos non agnito, dissolui poterit.

§. XII. Non immerito ergo miror cum Bruckne-
ro, distinctionem illam adhuc a multis, non tantum Theo-
logis, sed & Iuris nostrarum partium, hinc inde adhiberi
& defendi, ita vt & in euangelicorum consistoriis hucus-
que in æstimando sponsaliorum nexu vtramque paginam
effecerit, restante Ill. Dn. Stryk. *d. tr. Sect. I. §. 18.* Et,
si omnes DD. in eadem explicanda, genuinum iuris can-
non. sensum secuti fuissent, certe res bene cessisset: ita e-
nim textus, de sponsalibus de presenti loquentes, non al-
liter, quam ad ipsum matrimonium applicassent. Sed a
iure Canon. recedendo, illis contigit, iuxta illud Poëta:

Incidit in Scyllam, qui vult vitare Charibdim.

Nam dum ius pontificium strenue carpunt, quod ver-
borum sono absque ratione in definiendis sponsalibus de
presenti & de futuro inhæreat; alio modo explicatio-
nem ineuntes, sponsalia nostra pura, pro illis, quæ de
presenti dicuntur, acceperunt: sponsalia vero, vbi con-
sensus adest conditionatus, vel ob defectum iustæ ætatis,
veluti in impuberibus, vel quod expresse in certum euen-

D

tuna

Qua ratione
a nostratibus
distinctio
Sponsalio-
rum reiecta,
explicetur.

tum consensus suspendatur) sponsalia de futuro appellarunt. Lauterbach. *ad tit. ff. de Sponsal.* conf. Gerhard. *Loc. de Coniug. §. 130.* Et cum B. Lutherus, quem auctorem huius explicationis faciunt, decidere nollet, num pura sponsalia [de præsentis,] conditionatis [de futuro,] quamuis postea extiterit conditio, præferri deberent; Icti hanc suam messem credentes, improuide iuris canon. decisionem vbique explicarunt. Ex quo magnæ confusiones ortæ. Exemplo potest esse *Cap. 2. X. de Sponsal.* quod quam perperam a nostris applicetur, pluribus demonstrauit Dn. Stryk. *d. tr. Proem. add. §. XVI. b. c.*

Reiicitur ista
explicatio.

§. XIII. Quin & ipsa allata explicatio, variis ex causis reiicienda, & quidem [1.] quia confundit distinguenda: sponsalia namque pura & conditionata peculiarem distinctionem iam efficiunt, vt hinc superfluum sit, aliis nominibus eadem insigniri, & entia præter necessitatem multiplicare. [2.] Quia vitiosa: nam si verba de præsentis & de futuro, hic accipiantur, de consensu matrimoniali, qui vel præsens sit vel futurus: sponsalia pura non possunt dici de præsentis, quia omnia sunt de futuro matrimonio. Quod si vero verba illa capiantur de consensu sponsalicio præsentis vel futuro, vti reuera sit; pura sponsalia quidem erunt de præsentis, at conditionata non erunt de futuro: vt ut enim in his nondum adsit obligatio ad consummandum matrimonium, est tamen præsens obligatio ad expectandum conditionis euentum, ergo adsunt in præsentis sponsalia, vt ut sint conditionata, neutri tamen parti pendente conditione ab iis recedere licet.

Commodior
additur.

§. XIV. Meliori multo iure dici possent sponsalia de præsentis, vbi adest præsens consensus sponsalitiis, & præsens obligatio: sponsalia de futuro, vbi deficit iste consensus,

fus, & tantū futurus inducitur nexus ad ineunda sponsalia, v.g. his verbis: tecū sponsalia contraham, si aliquando matrimonium initurus sim. Ita enim priori casu sponsalia vere contrahuntur; posteriori casu tantum promittuntur in futurum; & id operantur, vt ad sponsalia quidem ineunda cogi nequeam, attamen cum alia femina contrahere ea non possim, cum ex pacto, priori puellæ ius quaesitum sit, vt impedire qualibet sponsalia valeat, quæ non cum ipsa ineuntur, in quo differunt a nudis tractatibus. Add. Ill. Dn. Stryk. *cit. tr. Sect. I. §. 25. & 27.* Merito tamen abstinco a verbis istis, de præsentī & de futuro; & malo hoc posterius negotium, genuino vocabulo, cum Brouvero, appellare *sponsalium-sponsiones*, quæ sunt de contrahendis sponsalibus conuentio, Id. *d. tr. C. II. n. 1. seqq.* Nam cum dicta vocabula nullum præbeant vsum, cautela est, vt potius omittantur; & ita occasio euitetur, in varia dubia & confusiones lectorem inducendi, ideo quod alio sensu hæc verba in iure pontificio soleant accipi.

§. XV. Quibus ita præmissis, nunc progrediendum ad examen potiorum decisionum papalium, quæ fundantur in distinctione sponsaliorum de præsentī & de futuro, quatenus veræ sponsalium naturæ conueniant, nec ne. Et deinde attendendum, quinam exinde nostratum errores in praxin introducti sint. Quoad prius, occurrit statim quaestio, num sponsalia de futuro (i.e. vera sponsalia) soluantur semper per sponsalia subsequencia de præsentī, (i.e. ipsum matrimonii contractum.) Id quod in *c. sicut, 22. X. b. 1.* affirmatur, addunt canonistæ rationem, ex sacramenti interuentu petitam, quod omnino iuxta eos dissolutionem non admittit, *cap. 1. X. de sponsa duor.* Sed hæc ipsa ratio ostendit, totam deci-

Examinantur
Decisiones
Pontificum.

tionem apud nos esse inuertendam: sublato enim vinculo sacramenti, sequitur, fidem primo datam esse seruandam, & pactum posterius rescindi per prius; quippe non est in potestate sponsi, suo facto illicito, dum scilicet immemor fidei, priori sponsae datae, contra diuina humanaque iura, cum alia femina sponsalia contrahit, eademque copula sacerdotali vel carnali consummat, se a validissimo priorum sponsaliorum nexu liberare, & ita priorem sponsam eludere: atque hinc sponsa priori vrgente dissolutionem posteriorum, pro ipsa pronunciatum fuisse, testatur Ill. Dn. Stryk. *ad Brummem. I. Eccles. L. II. C. XVI. §. 8.* vid. Berlich. *P. 4. Conclus. 25. n. 67.* Equidem solet communiter *L. Quoties 15. C. de R. V.* obiici vbi dicitur, si res vni vendita & alteri tradita, quod possessor sit potior. Idem ergo putant dissentientes locum habere debere in sponsalibus, cum plane eadem ratio vtroque casu adsit. Ast si non ad verba tantum sed & ad rationem legum respiciendum, diuersa plane vtriusque ratio est; cur enim possessor rei venditae est potior? quia primus emtor nullum adhuc ius in ipsa re habet; sed in sponsalibus plane contrarium obtinet; ibi enim per sponsalia ipsa obligatur persona, vt vnus in personam alterius iam ius aliquod habeat, ac proinde posteriori possessori semper praeratur. Interim illimitatam coactionem nec hoc casu locum habere existimo; nam si quis inuitus praecise cogendus non est, ad consummandam sponsalia, licet nullum matrimonium postea contractum adsit; vid. *C. I. §. 10.* multo minus quis inuitus ad posterius matrimonium deferendum adigendus, aut vxori, & ipsi inuitae, eripiendus, & sponsae priori addicendus est: sed ei quodammodo liberum esse debet, a quam sese oblatione eius, quod interest, liberare velit.

Maxi-

Maxime si secunda nupta, fuerit cognita, nec doli conscia: sic enim re non amplius integra, vix iniquitate careret, si per matrimonii dissolutionem poenam pati deberet, quam non meruit, contra *L. sancimus C. de pœn.* quem in modum etiam corrigit *Beust. de sponsal. C. 10. n. 2.* ius pontificium, ex geminis sponsalibus de presenti priora indistincte præferens in *c. fin. X. de spons. duor.* Reliquas decisiones Pontificum, v. g. quod a sponsalibus de futuro mutuo dissensu recedere permittant in *cap. 2. X. de sponsal.* sponsalia de presenti sub conditione contrahi posse negent *c. 1. X. de cond. appof. &c.* quas videre est in *§. VII. b. C. conf. C. III. §. II.* nullum inconueniens in se habent, si modo per sponsalia de futuro, vera sponsalia, per sponsalia de presenti ipsum matrimonium, quod indissolubilitatem etiam apud nos operatur, intelligamus.

§. XVI. Ex dictis iam facile patet unde veniat quod multi ex nostris, plures circa hanc materiam forveant errores, quam ipsi canonistæ, quorum principia adhuc aliquo modo coherent. Dum enim nostri non tantum sponsalia vera, ipsis de presenti dicta, indissolubilia dicunt; pura semper conditionatis præferendæ esse, volunt; atque in genere conclusiones ex iure canon. quæ de sponsalibus de presenti loquuntur, suis de presenti, quæ tamen sunt de futuro, & istas, quæ sponsalia de futuro respiciunt, suis de futuro, i. e. conditionatis, applicant: non possunt non, opiniones fouere, a genuina sponsaliorum natura omni modo deflectentes. Contra qui, quæ diximus, recte considerabit, facile omnes errores euitabit. Plura hic speciatim adferri possent: cum vero omnia in hac materia ex illis principis iudicari possint, plura non adiicio.

Causa variorum errorum inter Dd. nostros.

CAP. III.

SPONSALIBVS PVRIS ET
CONDITIONATIS.

§. I.

Quid sint
sponsalia pu-
ra & condi-
tionata.

CVm itaque sponsalia pura & conditionata, a spon-
salibus de præsentis & de futuro distincta sint, per
iam tradita; nunc de illis in specie dicendum est.
Sunt autem sponsalia pura, quæ puro & simplici
contrahentium consensu inita sunt: conditionata vero,
vbi consensus est sub conditione suspensus. Atque hoc
omnino fieri posse, vt sponsalibus conditiones addan-
tur, ideo, quod totum hoc negotium ex consensu con-
trahentium dependeat, adeoque liberum quoque ipsis
sit, eundem vel pure vel sub conditione interponere,
contra Franc. Hotmanum, optime demonstravit Brou-
werus, *de sponsal. c. 21. n. 2.* ita enim Hotmanus in-
fert: promissionem conditionalem suspendere obligatio-
nem, incertumque relinquere, vtrum res debeatur vel
non, *l. 64. D. de V. O.* at sponsalia iure diuino obligatio-
nem parere, vt sine adulterii crimine sponsa alii nubere
haud possit; per consequens sponsalia non admittere
conditionem: sed non attendit, pure tantum sponsalia
contracta parere obligationem iure diuino; sub condi-
tione autem contracta, obligationem suspendere, & com-
mitti tum demum stipulationem, cum conditio existit,
scilicet ex natura rei. Interim hoc non obstante, adulte-
rii rea esse sponsa potest, quæ pendente conditione, si
ea modo postea existat, pudorem suum alteri proster-
nit, *arg. l. 64. ff. de V. O.*

Quæ in iure
canon. sin-
gularia oc-

§. II. Vt autem inoffenso pede in hac materia pro-
cedere possim, primo omnium quædam singularia hic de

iii-

iure canonico adducam, vt textus, de sponsalibus conditionatis loquentes, melius intelligi, & omnis confusio euitari possit, quæ ex peruersa eorum applicatione in nostra fora introducta. Sciendum itaque, & his casibus Pontifices adhibere distinctionem sponsaliorum de præsentis & de futuro. Quodsi his de futuro adiiciatur conditio, nihil vel a iure naturæ, vel a iure ciuili, diuersum statuunt; *cap. 3. & 5. X. de condit. appof.* hinc de his nunc non laborandum. Si sponsalibus de præsentis adiiciatur, tum regulariter omnem conditionem pro non adiecta habent, siue sit honesta & possibilis, vt in *cap. 1. h.* siue turpis, & quæ cum hac pari passu ambulat, impossibilis, *cap. vi. eod.* Nam cum in sponsalibus de præsentis, consensus matrimonialis de præsentis interponatur, & ita ipsum contrahatur matrimonium; sequitur ex natura rei, omnem conditionem iis adiectam, esse resolutiuam, cum, qui verbis præsentibus contrahit, si reuera animum, sese in præsentis obligandi habet, actum conditione suspendere nequeat, nisi velit contraria. Atqui vero sponsalia de præsentis, siue matrimonium, tale quid non sunt, quod si semel firmum sit, postmodum vlla ratione dissolui possit, ob perpetuam durationem, quam ex lege diuina habet, quod secus est in aliis contractibus. Ergo prono exinde fluit alueo, omnem conditionem, eo quod semper sit resolutiuam, matrimonio adiectam, effectu suo destitui, atque ita pro non adiecta haberi, ne contractum semel coniugium, ob incertum conditionis exitum, in periculo sit, vt aliquando ea existente, resoluatur: vnde apponens matrimonio de præsentis talem conditionem, tantum intelligit exigere obligationem, non vero ea non adimpleta consensum subtrahere, quem de præsentis præbuit. Cuiac. *Recit. in Decret. c. 1. X. h. t.* vid. Gonzal. *ad cap. 1. X. eod.*

currant circa
hanc doctrinam.

§. III.

Quam
conditio
proprie sit re-
solutiua.

§. III. Caue tamen, ne ex solo verborum sono consensus de presenti æstimes, cum propter aliquod adiunctum, consensus de presenti in consensus de futuro mutari possit, vt si quis dicat, accipio te in vxorem, si antea parentes mei consenserint, erit enim hic consensus de futuro, propter voculam alternantem. Sanchez. *de Matrim. Disp. 18. n. 11.* Ad quem casum restringo verba final. *cap. 3. X. b. 1. huiusmodi consensus nequaquam de presenti habendus, licet per verba de presenti euidentius exprimitur, qui in alieno arbitrio non habito, sed habendo consistit.* Quin imo nota characteristica conditionis resolutiua est, vt quoad existentiam, negotium, cui accedit, sequatur, & non nisi, contracto eo, adimpleri possit, qualia exempla refert Gregor. IX. *in cit. cap. vlt.* Vnde si conditio aliqua consensui de presenti addatur, quæ ante nuptiarum consummationem adimplenda, eo ipso consensus de presenti, vim consensus de futuro accipit, & sic abusiue verba de presenti eo casu adhibentur, cum proprie tantum desponsationi ista conditio addi potuisset, vt inde non matrimonium, sed sponsalia celebrata censeantur. Quod nouum non esse, vt consensus, qui non est sufficiens ad matrimonium, inducat sponsalia, probauit Gonzal. *ad cap. fin. de desponsat. impub.*

Quid si conditio turpis, substantiam matrimonii infringens, adiecta sit.

§. IV. Dixi autem §. II. *regulariter* conditionem pro non adiecta haberi: nam vnico casu, si scilicet conditio turpis fuerit, *substantiam matrimonii infringens*, ipsum matrimonium vitiatur, & propter illam resoluitur, *cap. 7. b.* cum enim sine substantia nihil subsistere possit, conditiones vero illæ repugnent substantiæ matrimonii, etiam ipsum matrimonium irritum reddi videtur Pontifici. Sicuti omne pactum appositum contra substantiam actus, illum vitiat *l. 80. §. fin. ff. de contrah. emptione.* Sub-

Substantiam autem matrimonii infringens conditio, Pontifici dicitur illa, quæ consensum matrimonialem tollit, & vti loquuntur canonistæ, vnum ex tribus matrimonii bonis, quæ sub illo consensu legitime præstito, continentur, prolem scilicet, sacramentum aut fidem, excludit, id est, vel generationem prolis, vel indissolubilitatem matrimonii, vel fidem reciprocam coniugalem: quales sunt, si alter dicat alteri, contraham tecum, si generationem prolis euites; vel donec inueniam aliam honore vel facultatibus digniorem; aut si pro quæstu, adulterandam te tradas. Quæ referuntur in cap. vlt. de Condit. appof. harum enim quælibet vnum ex recensitis matrimonii bonis eludit. Atque his decisionibus & nos in praxi acquiescere eo facilius possumus, quod & nos matrimonium pro indissolubili habeamus, & reuera tale sit, vt nec sub honestissima conditione resolui possit. Add. Ill. Dn. Stryk. de Diff. sponsal. Sect. II. §. 22. adeo vt hinc etiam si conditio, substantiam matrimonii infringens adiecta sit, itidem matrimonium non rescindi, merito putet *Id. d. l.* Cauendum autem ne illa quæ in iure can. de sponsalibus de præsentis tanquam ipso matrimonio dicuntur, nos ad sponsalia nostra, quæ non sunt matrimonium, applicemus.

§. V. His ita quoad ius Pontificium præmissis, ad genuina sponsalia me rursus conuerto. Quæ cum per modum pacti ineantur; ad regulas communes iuris civilis, de conuentionibus puris & conditionatis agentes, facili opera examinari poterunt. Et hinc constat, in sponsalibus puris & cessisse & venisse diem, ita vt debeantur & peti possint nuptiæ; in conditionatis nec cessisse nec venisse diem, pendente adhuc conditione; i. e. obligationem & actionem ex incerta conditionis existentia suspensas

Sponsalia pura & conditionata ad regulas iuris civilis examinanda.

E pen

Conditiones
sunt vel ex-
pressæ vel
tacitæ.

pendere, *arg. l. 213. D. de V. O.* Quod tamen capiendum de conditionibus expressis, seu quæ sui natura non in- sunt contractui, sed ex stipulatione contrahentium adii- ciuntur. Non vero de conditionibus tacitis, quæ ci- tra stipulationem, vel sui natura, vel potestate legum, sponsalibus insunt v. g. si generationi aptus sis, si virgo sis, si pater consentiat, & in genere clausula, rebus sic stantibus, de quibus *in c. quemadmodum, 25. de iureiur.* Hæ enim sponsalia conditionata non faciunt, licet ex- primantur, *arg. l. 21. de Cond. & Demonstr. l. 48. de V. O.* cum quæ tacite insunt, non mutant naturam actus, quamvis maioris securitatis gratia proferantur, *arg. l. 3. C. de Fide- iuss. & mandat. Dissent. Abb. & Felin. in c. 2. n. 1. de spon- sal.* Non leue itaque discrimen est inter conditiones ex- pressas & tacitas, illæ vim dant sponsioni, cum existunt; hæ cum deficiunt, tollunt sponsalia, quoad obligatio- nem pure contracta: conditionum expressarum existen- tia requiritur, vt nascatur obligatio; in tacitis conditio- nibus requiritur, vt res ita maneat, sicuti creditur esse, ne alias stipulatio pure contracta resoluatur: illæ itaque sponsaliorum obligationem ipsam suspendunt, hæ obli- gationis actionem exitumque, docente Brouwero *d. 17. C. 21. n. 9.*

Quænam
conditiones
admittantur
in sponsali-
bus.

§. VI. Expressæ conditiones maxime huius loci sunt: & in contrahentium arbitrio est, quam ex iis spon- salibus adicere velint, quæ si semel placuerit, inter con- trahentes seruanda est. Siue ad coniugium pertineat, siue non, quam distinctionem quorundam merito rei- cit Cypræus *de sponsal. C. 8. §. 5. n. 1.* siue sit pecuniaria, v. g. de quantitate dotis disponens, siue alia, *cap. 3. X. de Cond. app. modo sit honesta.* Nec obst. *l. 97. §. 2. ff. de V. O. vbi in- quit*

quit Celsus, *si tibi nupsero, decem dari spondes, causa cognita denegandam esse actionem puto.* Nam per hanc conditionem donatio confertur in tempus matrimonii, & quodammodo venale redditur matrimonium *l. 2. ff. de don. int. vir. & vx.* & sicut non valet talis promissio constante matrimonio, *l. 3. §. 9. eod.* ita neque valebit, si in id tempus promissio conferatur, *l. 4. C. de don. ante nupt.* quæ omnia fecus se habent si sponsalia sub hac conditione suspendantur. Add. Cypræus *de sponsal. Cap. VIII. §. 5. num. 1.*

§. VII. Turpem autem conditionem sponsalibus An valeat
adiici non debere, omnes consentiunt. Quenam vero conditio tur-
sit turpis conditio, optime declaratur *in l. 15. ff. de condit. pis.*
instit. scilicet, *que ledunt pietatem, existimationem, ver-*
cundiam nostram, & contra bonos mores sunt. De specia-
libus casibus, quodammodo dubiis, consule Dn. Ludou-
uici *Diss. de condit. sponsal. impossib. §. 33. 34. 35.* Sed si talis
conditio tamen adiecta, quid operetur, maxime con-
trouerti solet. Carpzou. *Jurispr. Confess. l. 2. d. 2. d. 23. n. 5.*
seqq. communem doctorum sententiam ita proponit, di-
stinguendo, an conditiones inferantur contra substanti-
am matrimonii, v. g. *contraho tecum si generationem*
prolis euites, vel donec inueniam aliam ditiozem, &c.
atque hoc casu inualida esse sponsalia, atque effectu ca-
rere. An vero conditiones non sint contra substantiam
matrimonii, sed alias turpes, v. g. *si homicidium aut*
furtum commiseris, & hoc casu valere sponsalia, &
conditionem haberi pro non adiecta. Quæ sententia
desumpta est ex *cap. vlt. X. de cond. appof.*

Communis
sententia re-
iicitur.

§. VIII. Sed huic opinioni me haud subscribere permittit, ex natura sponsaliorum petita regula, quam tradidi §. V. quod scilicet iure pactorum gaudeant sponsalia, quia consensu constant. Atqui vero generaliter constitutum est, turpes stipulationes (seu pacta, quæ apud nos vim stipulationum habent) nullius esse momenti, *l. 1. §. 11. l. 26. ff. de V. O.* ergo idem quoque in sponsalibus, sub turpi conditione initis, locum habebit, siue illa conditio substantiam matrimonii concernat, siue non. Et sane manifestaratione hæcæ dispositio gaudet: nam cum, uti sæpius dictum, omnis validitas & obligatio sponsaliorum sit ex mutuo contrahentium consensu, inde deducitur, ubi non adest verus consensus, ibi etiam inualida adesse sponsalia. Verus autem consensus deficit duplici modo, vel quod partes reuera in idem placitum haud consentiant, ubi deficit voluntas; vel quod consentiant in id, in quod consentire non possunt, ob prohibitionem legis, quo casu deficit facultas. Vtroque modo deficit consensus in conditione turpi. Ita v.g. Meuiæ Titio sese despondens sub conditione, si Sempronium duello occiderit, non aliter consentit, quam si hoc fecerit, si ergo hoc factum non fuerit, deficit Meuiæ voluntas. Quod si vero Titius etiam hoc facere velit, & ita in idem consentiat, deficit tamen hoc casu facultas consentiendi ab utraque parte, quia est contra prohibitionem legis. Vnde & omni casu, siue conditio turpis concernat substantiam matrimonii, siue non, cessat consensus, & sic inualida sunt sponsalia. Hinc eum utroque casu eadem adsit ratio, nulla quoque admittenda distinctio, aut diuersitatis ratio ostendenda. Reueris; adest omnino rationis diuersitas: nam priori casu vitiantur sponsalia,

falia, quia contraria infimul stare non possunt, contraria autem sunt, matrimonium contrahere velle, & conditiones addere, eius substantiam destruentes; posteriori vero casu vitiatur conditio turpis, & sponsalia subsistunt, quia dum conditio repugnat substantiæ actus, fauor matrimonii iam locum habere & iudex eandem pro non adiecta declarare potest; maxime vt ita succurratur imbecilli sexui, qui se sub eiusmodi mendaciis seduci patitur. Sed vt, quæ de substantia actus allata, intacta relinquam; scire vellem, quinam ille fauor matrimonii esset, qui inuitos & dissentientes contra diuina humanaque iura coniungit, vt commode cum Ill. Dn. Thomaf. *Disp. de valid. coniug. inuitis parentibus contract.* §. 8. huc trahere possim, mutatis mutandis, illud Traiani Imperat: *Is fauor, qui matrimonio datus est, vt quoquo modo declarata voluntas contrahentium rata sit, sic intelligi debet, vt utique prius constare debeat, matrimonium contrahentes inire voluisse.* Quod de seductione imbecillis sexus additum, hic impertinens est, nam de sponsalibus sermo est, vbi regulariter res adhuc est integra: quin si vel maxime copula accederet, dicendum, non aliter ac stupratorem eiusmodi hominem fore coercendum, nisi peculiaris constitutio aliud disponderet, cum sponsalia, quæ nulla fuere, per copulam non potuerunt transire in matrimonium, etiam de iure canon. Verum si dicendum, quod res est, nimium Carpzouius confidit constitutioni pontificiæ *in cap. vlt. X. de cond. appof* eamque more suo, licet de matrimonio disponat, ad sponsalia de futuro applicauit. Sed illud cap. plane non ob stare, iam §. II. probaui, loquitur enim de matrimonio, sub turpi conditione contracto, non rescindendo; non de promisso sub tali conditione, coniugio, contrahendo.

De conditio-
ne impossi-
bili.

§. IX. Idem prorsus dicendum de conditione impossibili. Quamuis enim Doctores hanc itidem pro non adiecta habeant, Carpzou. *d. def. 23. n. 1. 2.* ob *cit. cap. ult.* tamen & in hoc casu a Pontificis mente alieni sunt, dum & de naturaliter impossibili conditione plane non loquitur & insuper falso fundamento, ficto scilicet: fauore matrimonii, nituntur. Adeoque hanc quoque conditionem sponsalia vitare, verius est, partim quia deficit consensus, non impleta conditione: partim quod magis iocari & ludere, quam serio sponsalia contrahere voluisse partes censenda sint Struu. *S. I. C. Exerc. XXIX. §. 6.* Imo conditio impossibilis potius dissensum, quam consensum innuit, quem idcirco ne quidem ecclesia inducere aut praesumere potest, docentibus ipsis canonistis, Sanchez. *de Matrim. disp. 27.* Ex qua sana disputandi ratione, conditionem impossibilem omnes contractus vitare, voluerunt Icti Romani, *l. 31. D. de O. & A.* Quamuis in ultimis voluntatibus ob rationem specialissimam aliud statuant, §. 10. *I. de her. inst.* Vid. Dn. Ludou. *in cit. Disp. §. 11.*

Sponsalia
conditionata
quam obliga-
tionem pro-
ducant.

§. X. Quodsi itaque sponsalia sub conditione possibili & honesta contracta, tum utique suam producant obligationem, sed non illam, quam sponsalia pura. Haec enim per superius demonstrata, obligant ad consummandum matrimonium, illa non, sed ad expectandum conditionis euentum, & tum si ea existat, statim sponsalia rata & vera erunt, vt matrimonium promissum intelligatur, absque alio actu vel nouo consensu interueniente, ad instar alterius alicuius conuentionis. Abbas Panorm. *in cap. super. ea X. de Cond. appof.* Atque hinc neutri parti, inuita altera, resilire permissum, sed expecta-

pectare debent conditionis euentum. Vti hoc & agnoscit & rite defendit Carpzouius *d. l. 2. def. 21.*

§. XI. Vti vero conditio vtriusque consensu adiecta, ita haud dubie etiam vtriusque consensu renunciari eidempotest. Id quod vel expressis verbis fit, vel tacite & ipso facto copula carnali accedente, *c. 3. & 6. h. t.* post sponsalia sub conditione contracta. Dum enim concubuerunt contrahentes, videntur a conditione recessisse eo ipso, dum euentum conditionis non expectarunt, *Cap. 3. & 6. h. t. Carpzou. d. l. 2. def. 25.* Nec audiendus Brouwerus, *C. 21. n. 31.* asserens, cum moribus matrimonium non ex solo contrahentium consensu, sed precedentibus nuptiarum solennibus perficiatur; falsum esse, quod sponsalia vel de futuro vel conditionata transeant in matrimonium per subsequenter corporum coniunctionem. Nam moribus adhuc consensus solus est essentiale matrimonii; quamuis de iure canon. publicæ denunciationes, & ecclesiæ totius consensus ad nuptias perficiendas requirantur, *t. t. de Despons. clandest.* Ast eo non obstante, quoad vinculi indissolubilitatem, sponsalia per concubitum fiunt matrimonium: hinc nullum videtur subesse dubium, quare non eadem iuris canon. dispositio apud nos attendi debeat. Illud Brouwero facile largior, quod habet *n. 20. ibid.* sponsalia, sub conditione impossibili vel turpi contracta, non conualidari per copulam subsequenter, (de quo tamen casu *d. cap. 3. & 6.* non agit,) quia vbi nullus vnquam consensus sponsalitiis adfuit, ibi nec transire potest in matrimonium, nam non entis nullæ sunt qualitates.

§. XII. Hactenus de casu dictum vbi vtriusque consensu, vel expresso vel tacito conditioni renunciarent contrahentes. Videndum nunc an etiam vnus, Potest tamen conditioni renunciari vel expresse vel tacite. Num vnus inuito altero renunciare possit, alte-

altero invito, eidem renunciare possit. Id quod Carp-
zou. affirmat. *d. l. 2. def. 24.* indistincte. Sed omnino di-
stinguendum: aut is, qui mentionem fecit sponsaliorum,
sub conditione futurum matrimonium stipulatus est;
aut vero repromittens demum, pure stipulanti, condi-
tionem adiecit. Priori casu cum & stipulans & promit-
tens non aliter quam sub conditione consenserint, se-
quitur, utriusque ius exinde quaesitum esse, adeoque neu-
trum absque altero leges contractus immutare, & condi-
tioni renunciare posse, qui casus est §. preced. XI. In
casu vero posteriori, is qui stipulatus erat pure; condi-
tionem, a repromittente adiectam, vel acceptavit, inque
eam consensit, vel non: si non consensit, sed rem in penden-
ti reliquit, non obligabitur, licet alter conditionem remit-
tere velit, *arg. §. 5. de inutil. stipul.* Quod si vero eandem
acceptauerit, eiusque adimpletionem in se receperit,
cum pure consensisse a sua parte putat Struuius, & ea-
tenus probat sententiam affirmantis Carpzouii, in *S. I.*
C. Exerc. 29. §. 5. cui consentit Schilt. *I. I. C. L. II. t. 10. §. 4.*
Sed ego mixtum hoc obligationis genus, ubi alter pure,
alter sub conditione obligatur, admittere nequeo: nam
si res probe inspiciatur, natura obligationum conditio-
nalianum non videtur alterata, cum hic casus tantum in-
uersus sit, & ita non aliter differat a priori, quam quod
in vno conditio inceperit a stipulante, in altero a repro-
mittente; & cum demum per acceptationem conditio-
nis, consensus in idem placitum interueniat, nec condi-
tionem adiiciens, in plus alterum obligare possit, quam
quod ipse acceptavit; sequitur, quod is, qui mentionem
sponsaliorum fecit, conditioni adherere, & ex ea sibi
ius quaerere possit, quod alterius gratuita renunciatione
illi auferri nequit. Modo interessè allegare possit is,
qui

qui a conditione recedere haud vult, vti contingere posset in hac conditione; *ich will dich haben / wenn du eine Bedenung bekommst.* Alias si interesse allegare non valeat, vt contumax & malitiosus, recte ad sponsalia consummanda iudiciali autoritate adstringitur, quo refero præiudicium supremi consistorii Dresdensis, a Carpzouio *d. l.* relatum: vbi talis erat conditio; *wenn du delne Sache wirst ausführen.*

§. XIII. Restat, vt de celebri quæstione dispiciam, si quis bina contraxerit sponsalia, & primo quidem conditionata, postea vero cum alia pura, quænam præferenda sint? Et communiter præferuntur pura. vid. Carpzou. *l. 2. d. 70.* Brouwer. *de I. connub. l. 1. c. 21. n. 3.* Sed cum nulla differentia ratio inter sponsalia & reliquos contractus dari possit; in his vero nemo a contractu resilire possit, imo euentum conditionis expectare necesse habeat, *l. potior, u. l. qui balneum, 9. ff. qui pot. in pign.* sic & illi, qui sponsalia sub conditione contrahunt, ius non habent, pendente conditione, aliam obligationem suscipiendi. Retrotrahitur enim, existente conditione, obligatio ad tempus contractus, *per d. text.* Vnde & nullum dubium est, quod, sicuti creditor, cui sub conditione debetur, omnia agere potest, quæ ad securitatem crediti pertinent, *l. 6. ex quib. caus. in poss. eatur l. 4. de separat.* ita & sponsa, cum qua sponsalia sub conditione contracta, impedire possit sponsalia post superuenientia, quamuis pura, vid. Cypr. *C. 8. n. 3.* quia in sponso deficit facultas consentiendi, adeoque eiusmodi sponsalia nulla erunt. Respondet quidem Carpzou. ad hæc argumenta, & suam sententiam præiudiciis confirmat. Verum enim vero, in præiudiciis, quæ adfert, habentur sponsalia clandestini-

Condition.
capriora an
præferenda
sint puris
posterioribus.

destina & conditionata, vnde merito non propter conditionem, sed ob clandestinitatem (impropriam scilicet, seu quando absque parentum consensu sponsalia contracta) posthabentur, obseruante Schiltero *ad ff. Ex. 36. §. 23.* qui & ad rationem contrariam quam Carpzouius *n. 14.* adducit, quod scilicet prior obligatio tollatur per posteriorem; adeoque conditionis euentus ad eam retrahere non possit, respondet, quod petat τὸ ἐν ἀρχῇ. Nam quis concedit eidem, priorem obligationem per posteriorem tolli. Nec obstat, quod *num. 13.* assert, conditionem nondum adimpletam nihil ponere in esse, *l. 123. ff. de V.S.* sed id ita demum verum est, vt nulla exinde praesens nascatur obligatio, ad negotium, quod sub conditione pendente promissum est, consummandum: interim tamen producit perfectam obligationem, ad expectandum conditionis euentum, a qua obligatione neutra pars suo proprio facto se liberare potest. Quin imo aliam superinducens obligationem, committit crimen binorum sponsaliorum, & ita ex delicto quidem reipublicae tenetur ad poenam, non vero ad implendam obligationem, non iure factam. Schilter. *d. l. in fin.* Conf. Brucknerus *Det. Matr. c. 4. n. 16. seqq.* Canonistas si attendamus, illi omnes, teste Panormitano *in cap. 5. X. h. t.* sponsalia de presenti praesertunt conditionatis, sed ideo, quia diuersa a nostratibus agnoscunt principia, nam illorum haec est regula: sponsalia de presenti semper praecedunt ea de futuro *c. 22. X. de sponsal.* Atqui vero conditio suspensiva, siue accedat consensui de presenti, siue de futuro, semper in effectu facit sponsalia de futuro, per demonstrata *§. 2. & 3. h. C.* quae non possunt non per sponsalia de presenti subsequenter dissolui. vid. tamen *§. penult. C. II.* At, quod sponsalia conditionata per alia de futuro, quanti-

uis

nis sint pura, soluantur, de quo casu nobis hic loci sermo, ex iure canonico nullus mihi monstrabit Carpzonius. Quia potius, cum is casus non expressus sit eo iure; dicendum est, pontifices, iuxta tradita §. 2. h. C. in sponsalibus de futuro conditionatis a iure ciuili ne hoc quidem casu diuersi quid statuisse, cum hic cesset ratio sacramenti, quæ eos alias induxit, in sponsalibus de præsentia, a communibus iuris regulis recedendi. Add. D. Gerhard. *in loco de Coniug. §. 138. pag. 221. Dn. Præses Diff. de reliqu. sacram. in matrimon. cap. 2. §. 16. seqq. vbi §. 18. Carpzonius manifestæ contradictionis conuincitur.*

CAP. IV.

De

SPONSALIBVS PVBLCIS ET
CLANDESTINIS.

§. I.

Sequitur nunc alia diuisio sponsaliorum, non minus vtitata, quatenus scilicet inter sponsalia publica & clandestina distinguitur, ratione rituum & solennitatum, quæ in iis adhibentur. Vnde sponsalia publica dicuntur, quæ palam coram testibus fide dignis constituuntur: e contra clandestina, quæ nullis adhibitis testibus inter virum & mulierem clam contrahuntur. Duobus modis autem clandestina sponsalia in ecclesiis protestantium solent intelligi (1) striçte & proprie, quæ nullis adhibitis testibus inter virum & vxorem, & quidem sui iuris contrahuntur (2) late & improprie, quæ sine consensu parentum contrahuntur inter eas personas, quæ sui iuris non sunt, sed in potestate parentum. Idque siue vtraque persona, siue alterutra tantum, sit in parentum potestate,

Quæ sint
sponsalia pu-
blica & clan-
destina.

sive præsentibus testibus, siue non. *Cypr. de sponsal. C. X. §. 1. Petr. Heig. qu. 22.* Atque huic distinctioni ea vis tribuitur, vt sponsalia quidem sint valida & perfecta; clandestina autem in vtroque casu recensito inualida. *Carpzou. L. II. def. 33. & 38.*

Vnde ortum
trahat hæc
distinctio.

§. II. Hæc distinctio, quem ortum habeat, & ex quo iure descendat, ante omnia disquirendum. Priusquam vero id fiat, duo sponsaliorum clandestinorum genera separanda sunt: illud, quod improprie hoc nomine venit, seu vbi deficit parentum consensus; re quidem at non nomine, iuri naturali & ciuili est cognitum, §. *si aduersus I. de Nupr.* nam sponsalia ob defectum consensus paterni clandestina, omni iure illicita sunt, nec vllam producunt obligationem, cum iure refragante sint inita, *arg. l. 5. C. de LL.* quæ quia huius loci non sunt, dum potius ad tractationem de habilitate personarum matrimonium contrahentium pertinent, hic explicare supersedeo. Præsertim cum ortum hac in parte mihi iam fecerit Dn. Præses in Dissertatione nuperrime habita *de iure & qualit. personarum matrim. contrah. cap. 1. §. 20. vsque ad §. 26.* Add. etiam *Rittershus. de differ. iuris civ. & can. C. 2. per tot.*

Non ex iure
naturali.

Æquiocatione ita sponsaliorum clandestinorum remota, in aperto est, distinctionem inter sponsalia publica & clandestina, iuri diuino & naturali esse incognitam: consensus enim ad matrimonium sufficit, modus autem declarandi consensum sponsalium, an coram testibus fiat, an sine illis, nec diuino nec naturali iure determinatus est, adeoque in foro animæ ligare contrahentes sponsalia clandestina, confiteri tenetur alias nobis contrarius, *D. Muller. in Diss. Rostochii habita, de sponsal. sine testibus contract. C. I. §. IX. n. 56.* Conf. Dn. Præses *cit. diss. de Reliqu. Sacram. c. 2. §. 20.* Imo nec iuris ciuili textus ea de re extat,

Nec ex iure
ciuili.

pro-

proditæ enim non sunt solennitates sponsalitiæ in legibus Romanis, neque de occultis desponsationibus vlla mentio fit; forte ideo, vti auguratur Brouwerus *L. I. C. 2. n. 15.* quod superuacaneum, Iurisconsultis aestimatum fuerit, de probatione eorum agere, a quibus & probatis, & in præsentia necessariorum contractis, resiliendi vtrique parti integrum erat, *l. i. C. de sponsal.* Vel potius, quia ius Romanum, lege scripta id non iubente, in nullo actu, merum consensum requirente, vel testes vel scripturam exigit, vt his deficientibus actus esset nullus.

§. 1. *I. de Oblig. ex consens.* Nullum ergo dubium est, quin Sed ex iure canonico.

DD. ex iure canonico doctrinam suam de publicis & clandestinis sponsalibus hauserint; nam non tantum (1) eo iure demum vocabula desponsationum publicarum & clandestinarum adhibentur; sed & (2) textus eam in rem a nostratibus ex iure canon. & præcipue ex *tit. X. de clandest. desponsat.* allegantur. Quin & (3) clarum huius rei indicium præbere videntur ordinationes ecclesiasticæ, quarum nonnullæ illam distinctionem approbant: has autem, cum breui post reformationem B. Lutheri conscriptæ sint, in causis connubiorum fere *κατά νόμον*, ius canonicum sequi, nemo inficias ibit. vid. Dn. Præses *cit. l. §. 19.*

§. III. Sed grauius huic assertioni obstare videtur Obiectio Cypriæ resoluatur. Cyprii obiectio, quam habet *d. rr. C. 10. §. 3.* sponsalia apud omnes gentes palam facta fuisse. Magis ergo ex iure gentium, quam iure canonico ad nos distinctionem istam peruenisse, dicendum. Adducit exempla Hebræorum, Græcorum, Romanorum, atque Germanorum; tandem & Persas Afrosque commemorat, qui omnes sponsalia vel coram amicis, vel inter pocula, vel in ipsiis etiam templis contrahere sueuerunt. Sed quod gentes

istas barbaras, Afros Perfasque spectat, sit fides penes autorem, quem Ioan. Leonem dicit Cypreus, certe eorum mores ad nos haud peruenisse, palam est. Quod ad ceteras gentes, quæ nos propius tangunt, & quorum instituta etiam apud nos in usu esse quis suspicari posset, notandum [1.] quod partim Cypreus nuptiarum solennia & sponsaliorum confuderit, ita enim statim incipit *d. §. 3. Sponsalia & nuptias palam fieri voluerunt, clandestinas nuptias & in solitudine factas damnarunt.* Subiicit exemplum Boozi, qui Rutham ducturus decem senatores vt testes accersiuit, se Rutham in vxorem duxisse. Quid autem manifestius, quam hic de nuptiis, non de sponsalibus sermonem esse. [2.] Confundit sponsalia clandestina, proprie sic dicta, cum illis, vbi deficit parentum consensus. Nam exempla, quæ a Romanis petrit, pleraque talia sunt, vbi pater filiam despondet. Deinde [3.] id quod plerumque fit ex more recepto, miscet cum eo, quod fieri necessario debet, ex legis dispositione. Ita Tacitus *lib. de Moribus Germanorum*, ait, Germani *de reconciliandis inuicem inimicis & iungendis affinitatibus &c. plerumque in conuiujs consultant.* Sed nemo, ni fallor, exinde deducet; quia Germani de iungendis affinitatibus plerumque in conuiujs consultant, ergo lex adest, ne aliter quam hoc modo sponsalia celebrent; at vero ad sponsalia clandestina, vt inualida reddantur, eiusmodi lex requiritur. Ergo fundamentum istius distinctionis non in moribus liberis gentium, sed vt iam dictum, in iure canonico est quærendum. Aliis adhuc rationibus contra sententiam nostram vtitur Carpzouius *l. 2. def. 32.* verum illis iam satisfacit Dn. Præses *in cit. diff. de reliqu. sacr. cap. 2. §. 21.*

§. I. V. Quid ergo ius canonicum hac in re statuat, paucis est inquirendum. Sciendum itaque, verbis duntaxat, non re ipsa quoque agere ius pontificium de clandestinis sponsalibus: quoties enim horum mentionem facit, non clandestinas futurarum nuptiarum sponsiones, sed clandestina sponsalia de presenti, id est clandestina matrimonia intelligit. Ita ut & titulus, qui de clandestina desponsatione inscribitur, de clandestinis nuptiis sit intelligendus, ceu patet ex *cap. 2. & 3. d. tit.* Sed nostrates hæc ita non attendentes, ad sponsalia proprie dicta textus istos applicarunt, postquam semel sponsalia pura & publica pro sponsalibus de presenti habuerunt. Add. Ziegler. *ad Lanc. L. II. T. XIII. pr.* Dicuntur autem canonicis clandestinæ desponsationes, siue nuptiæ, quæ absque parcho, extra ecclesiam, neglectis denunciationibus factæ; publicæ vero & legitimæ, quæ coram parcho in facie ecclesiæ, præcedentibus tribus denunciationibus celebrantur, *cap. 3. X. de cland. despons.* Hæc demum nomen legitimi coniugii habent. Ille vero maxime improbantur & magnum in iure pontificio odium habent, uti inter alia patet ex *cap. 3. §. Si quis vero. d. tit.* adeo ut etiam pastor iis interueniens, per triennium suspendatur. Sed quamuis ita improbantur, tamen si de facto celebrata, validæ & ratæ sunt, *c. 2. d. 1. & cap. 6. de spons. duor. in 1. collect.* Gonzal. *ad cap. 3. eod. num. 12.* ob interueniens sacramenti vinculum, unde in *cap. 2.* dicitur, *ab ecclesia recipienda sunt, & comprobanda, tanquam a principio in conspectu ecclesiæ contracta.* Et ob hanc difficultatem plures patres in concil. Tridentino putarunt, ecclesiam non posse irrita reddere matrimonia clandestine recepta, ut refert Spondanus in *continuat. Baronii, anno 1563. num. 39.* quod tamen nihilominus factum postea est in *sesson. 24. c. 1.*

Quid ius canon. statuat in desponsationibus clandestinis.

§. V.

Ratio iuris
pontificii tra-
ditur.

Cessat in
sponsalibus
de presenti
stricte acce-
ptis.

Nec non in

§. V. Quare autem ius pontificium nulla alia ma-
trimonia, quam quæ publice in ecclesia celebrata, pro
legitimis habeat, cetera vero omnia, etiam si pastor in-
teruenerit, clandestina & quodammodo vitiosa dicat, vi-
deamus. Pro ratione potissimum interpretes afferunt,
varia incommoda & damna, quæ ex clandestinis sequi
solent coniugiis, datur enim frequens adulterandi oc-
casio, cum reiecta priore coniuge, clam cum alia matri-
monium contrahi facili opera possit; & contractis nup-
tiis, fera de affinitate, consanguinitate, parentum consensu
aliaue coniunctionem inhihente causa, inquisitio est; quin
& si deinde eiusmodi impedimentū, durante matrimonio
clam contracto, appareat, & nuptis & liberis interea pro-
creatis magnum damnum & præiudicium fieri necesse est;
vnde merito legibus ecclesiasticis cautum fuit, ne nudus
consensus ad traditionem corporis sufficeret, sed statutis
certis solennibus, terminus præfiniretur, intra quem qui
vouerit & valuerit, legitimum impedimentū opponeret.
Sanchez. *Disp. 4.* Barbol. *de offic. parochi. P. 2. c. 21.* Ex ratione
iuris ita perspecta, patet iuris pontificii prohibitionem
non pertinere, (1.) ad sponsalia de presenti, quatenus in
modo nudæ promissionis permanent, ita vt tantum *de*
iure matrimonium contraxerint partes, non *de facto*; nam
cum tantum traditionem corporum per priuam eius-
modi desponsationem non rite fieri, voluerint Pontifi-
ces, ob varia, quæ habet, incommoda; in sponsalibus
autem de presenti illa traditio non fiat, per ea, quæ dis-
ferui *C. II. §. VI.* sed potius differatur, vsque dum so-
lennes nuptiæ accesserint: hinc a Pontificibus potius
cautela instar illa sponsalia de presenti suggesta, nedum,
si absque parocho & extra ecclesiam inirentur, interdi-
cta fuere, add. *C. II. §. 7. n. 3.* Nec (2.) ad sponsalia de
fu-

futuro seu vera, de quibus h. c. agimus, extendi poterunt Pontificia rescripta, si clam & remotis testibus illa incantur: nam non tantum nulli iuris canonici textus de sponsalibus de futuro loquuntur, sed & pariter ratio, §. *prac.* tradita, in iis cessat, cum tantum viam sternant ad futuras nuptias, quæ dum populo etiam nostris moribus denunciantur, futuræ coniunctioni in tempore occurrere potest, si eam non concedendam iusta suadeat causa, nondum enim indissolubile matrimonii vinculum iisdem inest, nec etiam adulteriorum frequentia hic, uti in clandestinis matrimoniis, metuenda. Quam inepta itaque sit nostrorum extensio prohibitionis clandestini matrimonii, ad sponsalia clandestina, optime, præter Zieglerum *alleg. l.* docet H. Zæsius *ad tit. x. de clandest. despons. n. 5.*

Sponsalibus
de futuro.

§. VI. Remoto itaque unico huius distinctionis propugnaculo, quod in iure canonico haberi, multis videtur; nihil obest, quin sanæ rationis atque iuris civilis præceptis generaliter insistens, concludam; totam illam distinctionem inter sponsalia publica & clandestina, si peculiariter quorundam locorum & prouinciarum statuta exceperis, nullius esse momenti, neque inter hæc & illa quoad vim obligandi ullam esse differentiam, modo contrahentes alias habiles sint, id est, sui iuris, pubertatem egressi, (minores tamen restituuntur in integrum, quia sponsalia, non sunt indissolubilia ut matrimonium, Mauriti. *de restit. c. 245.*) & parentibus destituti. Nam quia totum sponsaliorum negotium, eiusque obligatio dependet a consensu contrahentium deliberato, iam autem verus consensus adesse potest, siue is publice coram testibus, siue priuatim, iis remotis, declaretur; sequitur utroque casu valida adesse sponsalia. Vti &

Clandestina
sponsalia ob-
ligant omni
iure.

G

omnes

omnes contractus non ideo minus valent, quia priuatim & clam initi: & quamuis etiam in contractibus testes quandoque adhibeantur, hoc tamen non fit necessitatis, sed tantum facilioris probationis gratia: vnde si aliunde, v. g. per scripturam, actus probari possit, nihilo minus valet, licet testes non interfuerint. Cum in iis, quæ ex mera alicuius voluntate pendent, ne quidem partis præsentia requiratur, *arg. l. 16. ff. ad. Sc. Maced. Inde & in l. ult. ff. de sponsal. dicitur; in sponsalibus constituendis parui refert, per se, & coram, an per internuncium, vel per epistolam, an per alium hoc factum est. & in l. 7. eod. in sponsalibus nihil interest, siue testatio interponatur, an aliquis sine scriptura spondeat.* Quæ omnia fieri non possent, si testium præsentia necessaria esset. vid. Brunnem. *Iur. eccles. Cap. XVI. §. 12.* Et saneraciones vrgentissime subesse possunt ob quas sponsalia ad tempus dissimulanda, v. g. metus potentioris, & aliæ infinitæ, quas sana politica suppeditare solet, vt hinc testes adhibere nonnunquam periculosum sit. Si dixeris, plerumque tamen in actibus clandestinis concurrere dolosas persuasions, fraudes, concussiones, &c. respondeo, hæc quidem causæ Principem mouere possent ad prohibenda sponsalia clandestina, sed quamdiu lex non adest, ICTus legem fingere nequit. Interim si de dolo & concussionem constet, tum nulla erunt sponsalia, non quia clam contracta, sed quia aliud accessit vitium. vid. pluribus Dn. Præf. *de Reliq. Sacram. c. 2. §. 20. 21.*

De probatio-
ne sponsalio-
rum clande-
stinerum.

§. VII. Dixi autem §. præced. inter sponsalia publica & clandestina, quoad vim obligandi, nullam esse differentiam, verum enim vero negandum non est circa probationem inter vtraque magnum intercedere discrimen: nam publica, cum in præsentia testium fiant habiliū, horum depo-

depositione plene probantur, l. 12. ff. de Testib. clandestina autem hoc subsidio non gaudent, unde vel ex solo hoc capite, quod lites inextricabiles & periuria exinde metuenda, illa reiicit Carpzovius L. II. def. 33, n. 5. non animadvertens, quod ipse, def. 36. statuendo, sponsalia clandestina per concubitum valida reddi, in maiorem labyrinthum incidat, quam vbi res adhuc est integra, quod nos sponponimus. Sed salua res est, præter testes alia adhuc in iure remedia prodita sunt, quibus probatio suscipienda. Nec obstat c. 2. X. de clandest. despons. vbi Alexander ita dicit: *Si enim matrimonia ita occulte contrahuntur, quod exinde legitimi testes non appareant, ii qui ea contrahunt, ab ecclesia non sunt aliquatenus compellendi.* Loquitur enim Pontifex de matrimoniis, non de sponsalibus. Ordinarii itaque modi probandi, sicuti in aliis negotiis, huc trahendi sunt: atque ita sponsalia clandestina, si de iis lis oriatur, probari poterunt (1) per confessionem voluntariam, qua nulla melior probatio, l. 2. C. de Transact. l. 13. C. de N. N. P. (2) per scripturam priuatam, siue epistolam, a parte sponsalia negante ad alteram emissam, Nicol. de Repud. c. 1. n. 38. in quibus factæ desponsationis mentio fit. (3) per arrhas datas, cap. 1. X. de Matrim. contract. contra interd. eccles. l. fin. Cod. de sponsal. Meu. p. 8. Dec. 39. n. 5. (4) per delationem iuramenti, quod pars parti in iudicio defert, l. 26. §. vlt. ff. de iureiur. Et denique si nullus horum modorum applicari possit, quod rarissime continget, dicendum cum ICto, *tibi non deficit ius, sed probatio iuris.* Interim hoc ius, ob defectum probationis non plane nullum est, manet enim obligatio ex naturali & diuino iure, conscientiam alterius stringens.

§. VIII. Ex dictis itaque, satis apparet, quomodo De conuense sponsaliorum publicorum
intricatae alias quaestiones decidendæ sint, quæ de concur-
publicorum
fu

& clandestinorum.

fu sponsaliorum publicorum & clandestinorum, si vel inuicem, vel inter se concurrant, inter Dd. & in praxi ventitantur. Scilicet, constat ex iis, quæ circa concursum sponsaliorum & matrimonii subsequenter dicta sunt *C. II. §. XIV.* sponsaliorum eam vim esse, vt, propter efficacem quam producunt obligationem, omnia pacta subsequenter, quæ in eorum præiudicium tendunt, nullitate laborent. Vnde non potest non firmissimum oriri brocardicum: SPONSALIA PRIORA PERFECTA SEMPER PRAEFERENDA SVNT POSTERIORIBVS. Quia autem pluribus demonstratum iam est, clandestina sponsalia, esse perfecta, & si rite probata sint, quoad vim obligandi nihil differre a publicis; hinc tuto inferre licebit, (1.) Sponsalia clandestina, siue, vt mitiori vocabulo vtar, remotis arbitris contracta, priora, indistincte præferenda esse publicis, seu coram testibus celebratis, posterioribus. (2.) Publica priora, de quo nemo dubitat, præcedere semper clandestina posteriora. (3.) Ex duobus sponsalibus clandestinis, priora infirmare posteriora. (4.) Ex duobus sponsalibus publicis, sola valere priora. Sed quid si posterioribus accesserit copula vel sacerdotalis, vel carnalis, nonne eo casu prioribus erunt potiora? Ita videtur, & constans est Doctorum opinio. Carpz. *in iurispr. consil. L. 2. def. 66.* Nam hoc modo per concubitum subsequentem vel benedictionem sacerdotalem sponsalia transeunt in matrimonium, *cap. 30. X. de sponsal.* Verum canon iste iuris canonici tantum locum habet in sponsalibus validis; ita vt hæc, licet ecclesiastica non accesserint solennitates, de quibus *in Tit. X. de cland. despons.* per copulam indissolubile fiat matrimonium, eo quod mutatus sit consensus sponsalitiis in matrimonialem, vt docet exemplum *in cit. cap. 30.* adductum. Non vero extendendus ad spon-

sponsalia, quæ propter sponsalia antecedentia, sunt ipso iure nulla: vnde & ipse Pontifex *in cap. 31. X. de spons.* ex duobus sponsalibus de præsentia priora præfert, licet ad posteriora accesserit concubitus. Firmum ergo manet, indistincte præferri sponsalia priora, non obstante, quod ad posteriora accesserit cõpula sacerdotalis vel carnalis, quia vtraque accessit actui per se nullo, quem accessione sua firmum reddere nequit, *l. 5. C. de LL.* Hinc & B. Lutherus in libello *von Ehe-Sachen* / ita docet: Wie wenn ein ner mit der andern Frauen Kinder hätte / und mit ihr lange Zeit zu Hause geseßen / und in eine Nahrung gekommen? Antwort: es hilfft nichts darzu / weil er der ersten offentlich vertrauet / und ihr rechter Chemann ist / kan er die andere mit den Kindern nicht behalten. Plane si prior sponsa talem sponsum, binis sponsalibus se polluentem, recipere nolit, non cogenda est, nam ob violatam fidem iuste a sponsalibus recedere potest. Imo potius omnibus modis monenda, ne strictum ius suum nimis urgeat, propter ingens præiudicium secundæ nuptæ. Vnde & longe æquius esse existimo, posterius matrimonium potius sustinere, ita tamen, vt priori sponsæ omne interessè restituatur, quo posteriori vxori, maxime si priorum sponsaliorum ignara, & liberis, ne spurii fiant, parcatur. *vid. quæ annotauit in suo. §. XIV. C. II.*

§. IX. Atque hæc ita obtinent de iure communi nullo statuto in contrarium disponente. Quia vero nega-
 ti ne vim habeant sponsalia clandestina, quia ob defectum probationis multa oriuntur incommoda, & non raro seria contrahentium voluntas in iis deficit, si sequiorem potissimum consideres sexum, qui prætextu horum sponsaliorum sapius incaute ad furtiuos seducitur concubitus: hinc multi legislatores, e re fore existimantes, vt obex-
 tius-

Multis statu-
 tis clandesti-
 na sponsalia
 prohibita.

eiusmodi incommodis poneretur, statuerunt, ne obligaret desponsatio, clanculum obtenta; quo ipso distinctionem inter sponsalia publica & clandestina, sua autoritate stabilierunt, quæ omnino sancta atque rata omnibus subditis esse debet; vti latius propugnat Hennig. *ad Grot. de I. B. & P. L. II. C. 20. §. 25.* non obstante, quod forte prima occasio huius prohibitionis ius canonicum fuerit, *per §. II. b. C. in fin.* nam vnius rei plures possunt esse causæ. Ita in plerorumque consistoriorum constitutionibus pro nullis reputari clandestina illa sponsalia, docet Ill. Dn. Stryk. *de Diff. sponsal. Sect. I. §. 36.* An vero etiam vbique expressæ adsint constitutiones, & non potius errore introducta illa sententia, iam inquirere nostrum non est. Prohibent vero in specie illa sponsalia ordinatio ecclesiastica Saxonica, Tit. von **Ch. Sachen**/ sub Rubr. von **Ch. Gelöbntz**: constitutio Brandenburgica de Anno 1694. §. **anlangend die jüngsten Personen.** §. XI. Ord. Guelpherbytana de Anno 1693. §. **wann sie aber keine Eltern.** Consentit Mекlenburgica, §. **Es sollen auch die Pastores.** Et quis tandem omnes locorum ordinationes, hic loci, vbi breuitati studendum enumerabit? sufficit, sponsalia sine testibus contracta, vim obligandi, quam per se habent, constitutionibus quorundam Principum amisisse. Add. cit. *Diff. Dn. Muller. de Sponsal. sine Test. contract. C. I. n. 60. seqq.*

Quem effectum habeant illæ constitutiones.

§. X. Sicuti ergo hisce casibus, clandestina sponsalia nulla sunt; ita nullis quoque effectibus gaudere possunt, cum non entis nulla sint prædicata, iuxta scholam Philosophorum. Vnde vanæ sunt, de concursu sponsaliorum clandestinorum cum publicis, lites; illa enim, etsi centum inita essent, semper nulla erunt, quia sunt actus contra leges gesti, adeoque nunquam præ publicis valebunt, siue ante siue post ea facta fuerint, siue

CON-

concubitus accesserint, siue non. Nam & si quid fuerit subsecutum ex eo, vel ob id, quod interdicante lege factum est, illud quoque cassum atque inutile esse, præcipiunt Augusti in l. 5. C. de L. L. Ast DD. nostri, plus quam cerebrina æquitate ducti, saluberrimas constitutiones variis limitationibus eludunt, & modos suppeditant, quibus conualidentur inualidæ istæ conuentiones. Quos inter hi duo maxime eminent, confessio scilicet propria, & subsequens copula carnalis. Confessionem quod atinet, illa quidem per l. 1. C. de confessis. id operatur, vt pro iudicato habeatur confessus, & parata in eum detur executio, l. 5. 6. de re iudic. sed constat exinde, præsupponi titulum & causam, legibus probatam, ex qua quis ad soluendum quod debet, adstringi possit. Verum qua ratione quis ex sola confessione actus illiciti ad executionem eiusdem cogi possit, & vnde ex eo actu de nouo consensu constet, vti volunt DD. hæcenus perspicere non potui. Dicitur quidem in c. 2. X. de cland. despons. si personæ contrahentium matrimonia occulta voluerint publicare, illa ab ecclesia recipienda esse & comprobanda: Ast loquitur textus de matrimonio & de eiusmodi desponsatione, quæ quidem in iure odiosa, sed non inualida erat; imò propter sacramentum interueniens non poterat nulla esse l. 1. X. de Spons. duor. vt adeo per confessionem non conualidetur, sed saltem, vt in ecclesiæ notitiam veniret, publicata videbatur desponsatio, nobis autem sermo est de actu plane nullo. Confessio ergo nihil operatur, nisi accedat noua & legitima consensus declaratio, seu reiteratio sponsaliorum expressa, coram testibus facta, quia forma a legibus præscripta, præcisè seruanda. Tiraquell. de LL. connub. gloss. 7. n. 106. vers. neque enim forma, &c. Prout manifesta etiam sanctione constitutum est in ord. Eccles. Elect. Sax. verba eius referente Carpouio, l. II. def. 35. n. 4. Quod vero per copulam carnalem etiam sponsalia clandestina firma & valida reddantur, plane a vero abludivit, nam copula carnalis per se iam delictum continet, si ante legitimas nuptias sponsalibus accedat, c. 1. caus. 30. qu. 5. & hoc casu subsequitur desponsationem illicitam, ipsòque iure nullam; impossibile ergo est, vt ex duobus actibus vitiosis, validum nascatur matrimonium. Quin & ratio legis ita prorsus negligitur, & occasio peccandi subministratur, dum enim promissione matrimonii clandestina turas se non esse credunt puellæ, in futuram venerem incautiores consentiunt, quod cum factum est, quæ tum rixæ, quæ iurgia, quæ seges litium? cum negat sponsalia stuprator, dicitque puellam propriæ succubuisse libidini, illa autem difficultate probandi premitur: tum deuenitur ad iuramentum, metus periculi ex utraque parte magnus apparet, iudex quid in re dubia agat, & quo se verat, ipse ignorat. Inanis etiam est obiectio, quæ ex favore stupratæ desumitur; delinquentibus leges non succurrunt, delinquit vero stuprata dupliciter, dum 1. in clandestina sponsalia, & 2. in illicitum quoque concubitum confen-

sentit. Damnum ergo, quod sua culpa sentit, non sentire videtur, l. 203. ff. de R. I. Quamvis si forte ex libera partium confessione de sponsalibus clandestinis constaret, non dissentirem a Carpouio; stupratorem cogendum esse, ad reiterationem sponsaliorum publicam & solennem; non quod conualidata sint per copulam sponsalia clandestina, sed ne stupratori dolus suus per occasionem legis contra naturalem equitatem proficit. l. 1. §. 2. de dol. mal. exc. Modo ne adsint alia sponsalia legitima, in quorum fraudem eiusmodi reiteratione non esset admittenda. Optime ergo, ut mihi quidem videtur, responderunt Theologi Ienenses apud Dedeckenn. vol. 3. conf. theol. lib. 3. sect. 6. num. 8. de facto interrogati, num sponsalia clandestina per copulam carnalem ipso facto in matrimonium transeant, necne? Wosern solche Personen sich mit einander zuvor nicht verlobt / ob sie schon ihrer heimlichen Verlobniß gegen einander befänglich und geständig seyn / daß dennoch solches so fern unbundig erkant werde / biß beyde Personen dasselbe durch öffentliche Gelbniß vor ehrliehen Leuten freywillig wiederholen und bestärigen. Conferatur pluribus de hac materia Dn. Præses cit. diss. de reliqu. sacr. cap. II. §. 25. 26. vbi & §. 27. seqq. de sponsalibus, inuitis parentibus contractis, agit, an per copulam carnalem conualidentur.

Conclusio.

§. XI. Atque hæc etiam de sponsalibus publicis & clandestinis in præsentem dixisse sufficiat. Specialiora tangere instituti ratio non permittit, ergo hic subsisto. Vides B. L. non admodum coherere nostrorum DD. tradita circa doctrinam sponsaliorum, & multa notoria dici, quæ talia non sunt. Quodsi rem acutè ubique non tetigerim, ignoscas velim & me errantem in viam reducere haud dedignare. Errare humanum est, nihil autem humani abs me alienum puto. DEO T. O. M. interim sit laus & gloria in sempiternum.

FINIS.

00 A 6371

ULB Halle

002 916 614

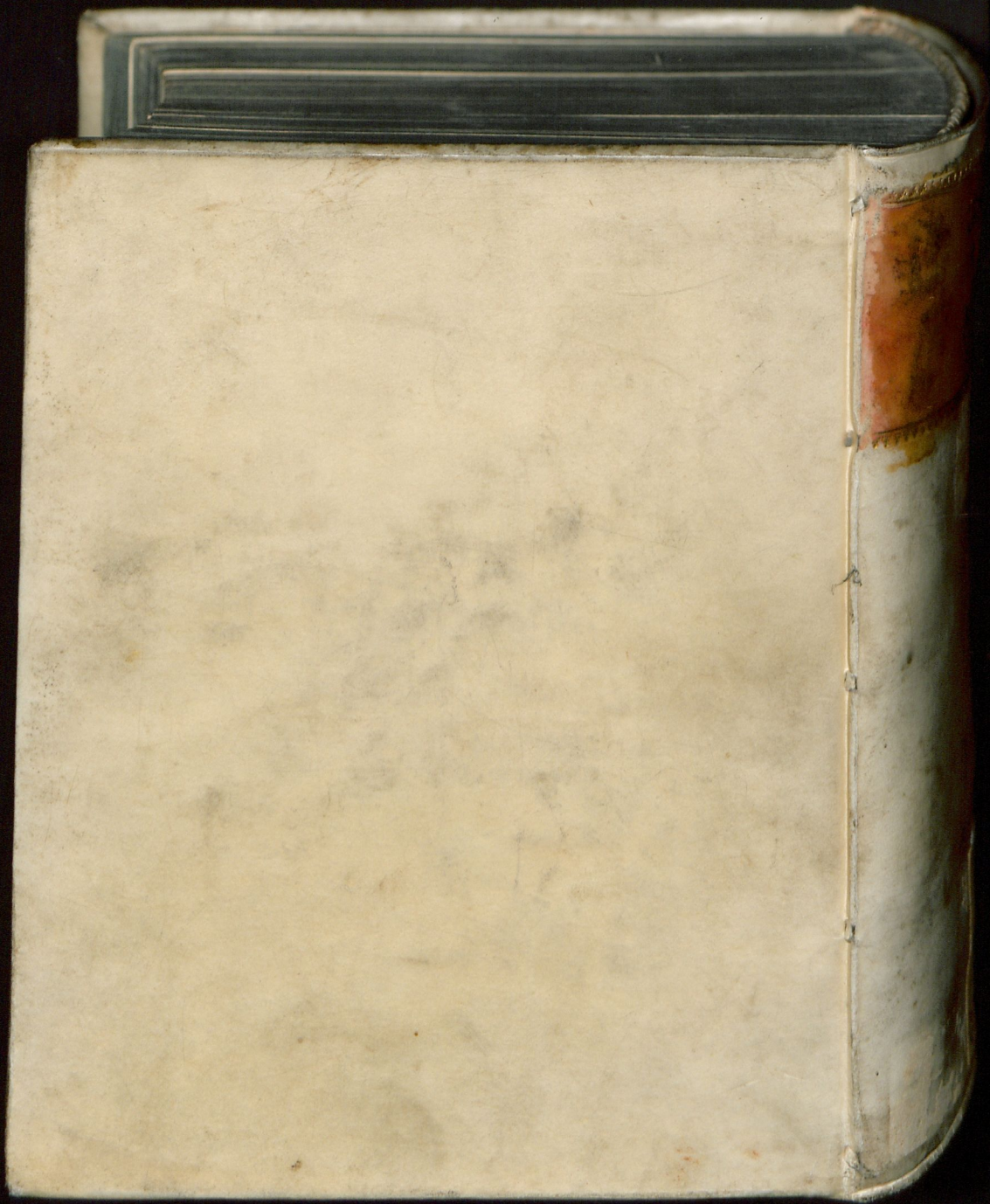
3

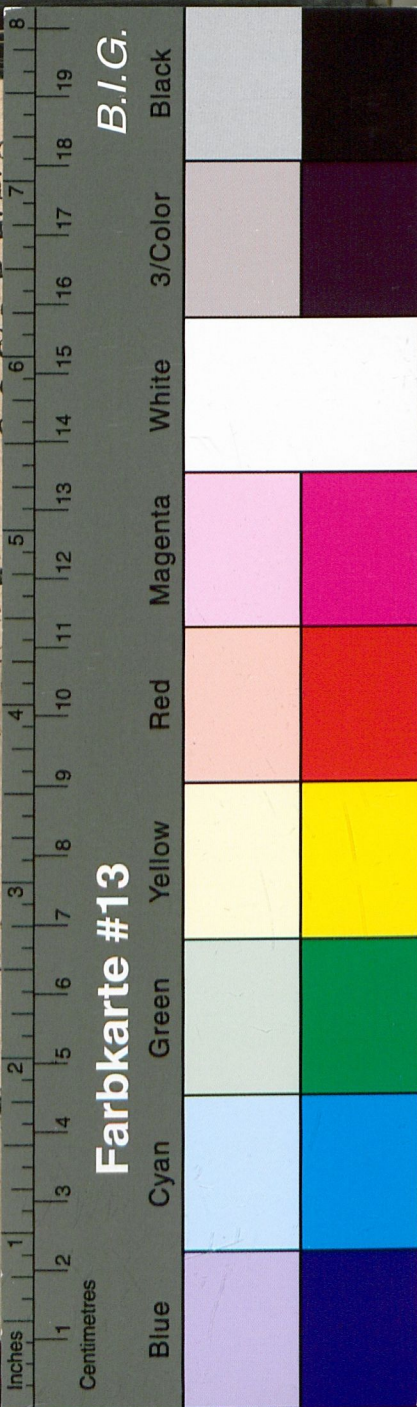

10178

10178

Farbkarte #13

B.I.G.

B. C. D. 36
DISSERTATIO IURIDICA INAUGURALIS
DE

NATURA SPONSALIORVM ET DIVISIONE,

Quam

RECTORE MAGNIFICENTISSIMO,
SERENISSIMO PRINCIPE AC DOMINO,

DN. PHILIPPO WILHELMO,
PRINCIPE BORUSSIAE, DUCAT. MAGD.
VICARIO, ET RELIQUA

EX DECRETO ILLUSTRIS ICTORVM ORDINIS
PRAESIDE

DN. IO. SAMVELE STRYKIO, IC.

SERENISS. VIDVAE SAXO-ISEN. CONSIL. AVL.
PROF. IUR. PVBL. ET ORD. ICT. H. L. DECANO,

PRO LICENTIA

SVM MOS IN VTROQVE IURE HONORES
ET DOCTORALIA PRIVILEGIA RITE CAPESSENDI
D. VI. Iunii A. R. S. MDCCX.

placidae eruditorum disquisitioni submittit

TOBIAS HERMANNVS,

MEMMINGA-SVEVVS.

HALAE MAGDEBVRGICAE,
LITTERIS CHRISTIANI HENCKELII, ACAD. TYP.